

**МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЦЕНТР
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
«ИНТЕРНАУКА»**

**Сборник тезисов научных трудов
XXXV МЕЖДУНАРОДНАЯ
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ
КОНФЕРЕНЦИЯ:
«АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ
СОВРЕМЕННОЙ НАУКИ»**

«30» октября 2018

**Москва – Астана – Харьков – Вена
2018**

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЦЕНТР
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
«ИНТЕРНАУКА»

Сборник тезисов научных трудов

**XXXV МЕЖДУНАРОДНАЯ
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ:**

**«АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ
СОВРЕМЕННОЙ НАУКИ»**

«30» октября 2018

Збірник тез наукових праць

**XXXV МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ:
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ НАУКИ»**

«30» жовтня 2018

Abstracts of scientific papers

**XXXV INTERNATIONAL
SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE:
«ACTUAL PROBLEMS OF MODERN SCIENCE»**

October 30, 2018

**Москва–Астана–Харьков–Вена
2018**

Актуальные проблемы современной науки: сборник тезисов научных
А-43 трудов XXXV Международной научно-практической конференции
(Москва–Астана–Харьков–Вена, «30» октября 2018 года) / Между-
народный научный центр, 2018. — 80 с.

В сборнике представлены материалы XXXV Международной научно-практической конференции: «Актуальные проблемы современной науки».

Материалы публикуются на языке оригинала в авторской редакции.

Редакция не всегда разделяет мнения и взгляды автора. Ответственность за достоверность фактов, имен, географических названий, цитат, цифр и других сведений несут авторы публикаций.

При использовании научных идей и материалов этого сборника, ссылки на авторов и издания являются обязательными.

© Авторы статей, 2018

© Международный научный центр, 2018

© Международный научный журнал
«Интернаука», 2018

Редакционная коллегия

Глава редакционной коллегии: **Тарасенко Ирина Алексеевна** — доктор экономических наук, профессор (Украина)

Заместитель главы редакционной коллегии: **Коваленко Дмитрий Иванович** — кандидат экономических наук, доцент (Украина)

Заместитель главы редакционной коллегии: **Золковер Андрей Александрович** — кандидат экономических наук, доцент (Украина)

Член редакционной коллегии: **Румянцев Анатолий Александрович** — доктор технических наук, профессор (Украина)

Член редакционной коллегии: **Сергейчук Олег Васильевич** — доктор технических наук, профессор (Украина)

Член редакционной коллегии: **Беликов Анатолий Серафимович** — доктор технических наук, профессор (Украина)

Член редакционной коллегии: **Мельник Виктория Николаевна** — доктор технических наук, профессор (Украина)

Член редакционной коллегии: **Наумов Владимир Аркадьевич** — доктор технических наук, профессор (Российская Федерация)

Член редакционной коллегии: **Луценко Игорь Анатольевич** — доктор технических наук, профессор (Украина)

Член редакционной коллегии: **Пахрутдинов Шукриддин Илесович** — доктор политических наук, профессор (Республика Узбекистан)

Член редакционной коллегии: **Степанов Виктор Юрьевич** — доктор наук по государственному управлению, профессор (Украина)

Член редакционной коллегии: **Дегтярь Андрей Олегович** — доктор наук по государственному управлению, профессор (Украина)

Член редакционной коллегии: **Дегтярь Олег Андреевич** — доктор наук по государственному управлению, доцент (Украина)

Член редакционной коллегии: **Колтун Виктория Семеновна** — доктор наук по государственному управлению, доцент (Украина)

Член редакционной коллегии: **Щербан Татьяна Дмитриевна** — доктор психологических наук, профессор, Заслуженный работник образования Украины, ректор Мукачевского государственного университета (Украина)

Член редакционной коллегии: **Цахаева Анжелика Амировна** — доктор психологических наук, профессор (Российская Федерация, Республика Дагестан)

Член редакционной коллегии: **Сунцова Алеся Александровна** — доктор экономических наук, профессор, академик Академии экономических наук Украины (Украина)

Член редакционной коллегии: **Денисенко Николай Павлович** — доктор экономических наук, профессор, член-корреспондент Международной академии инвестиций и экономики строительства, академик Академии строительства Украины и Украинской технологической академии (Украина)

Член редакционной коллегии: **Кухленко Олег Васильевич** — доктор экономических наук, профессор (Украина)

Член редакционной коллегии: **Чубукова Ольга Юрьевна** — доктор экономических наук, профессор (Украина)

Член редакционной коллегии: **Драган Елена Ивановна** — доктор экономических наук, профессор (Украина)

Член редакционной коллегии: **Захарин Сергей Владимирович** — доктор экономических наук, старший научный сотрудник, профессор (Украина)

Член редакционной коллегии: **Скрипник Маргарита Ивановна** — доктор экономических наук, профессор (Украина)

Член редакционной коллегии: **Ефименко Надежда Анатольевна** — доктор экономических наук, профессор (Украина)

Член редакционной коллегии: **Мигус Ирина Петровна** — доктор экономических наук, профессор (Украина)

Член редакционной коллегии: **Смолин Игорь Валентинович** — доктор экономических наук, профессор (Украина)

Член редакционной коллегии: **Шинкарук Лидия Васильевна** — доктор экономических наук, профессор, член-корреспондент Национальной академии наук Украины (Украина)

Член редакционной коллегии: **Гоблик Владимир Васильевич** — доктор экономических наук, кандидат философских наук, доцент, Заслуженный экономист Украины (Украина)

Член редакционной коллегии: **Заруцкая Елена Павловна** — доктор экономических наук, профессор (Украина)

Член редакционной коллегии: **Вдовенко Наталия Михайловна** — доктор экономических наук, профессор (Украина)

Член редакционной коллегии: **Копилюк Оксана Ивановна** — доктор экономических наук, профессор (Украина)

Член редакционной коллегии: **Ниценко Виталий Сергеевич** — доктор экономических наук, доцент (Украина)

Член редакционной коллегии: **Шевчук Ярослав Васильевич** — доктор экономических наук, старший научный сотрудник, доцент (Украина)

Член редакционной коллегии: **Рамский Андрей Юрьевич** — доктор экономических наук, профессор (Украина)

Член редакционной коллегии: **Мухсинова Лейла Хасановна** — доктор экономических наук, доцент (Российская Федерация)

Член редакционной коллегии: **Задерей Петр Васильевич** — доктор физико-математических наук, профессор (Украина)

Член редакционной коллегии: **Байчоров Александр Мухтарович** — доктор философских наук, профессор (Республика Беларусь)

Член редакционной коллегии: **Ильина Антонина Анатольевна** — доктор философских наук, доцент (Украина)

Член редакционной коллегии: **Сутужко Валерий Валериевич** — доктор философских наук, доцент (Российская Федерация)

Член редакционной коллегии: **Стеблюк Всеволод Владимирович** — доктор медицинских наук, профессор криминалистики и судебной медицины, Народный Герой Украины, Заслуженный врач Украины (Украина)

Член редакционной коллегии: **Щуров Владимир Алексеевич** — доктор медицинских наук, профессор, главный научный сотрудник лаборатории коррекции деформаций и удлинения конечностей (Российская Федерация)

Член редакционной коллегии: **Свиридов Николай Васильевич** — доктор медицинских наук, главный научный сотрудник отдела эндокринологической хирургии, руководитель Центра диабетической стопы (Украина)

Член редакционной коллегии: **Иоелович Михаил Яковлевич** — доктор химических наук, профессор (Израиль)

Член редакционной коллегии: **Сопов Александр Валентинович** — доктор исторических наук, профессор (Российская Федерация)

Член редакционной коллегии: **Свинухов Владимир Геннадьевич** — доктор географических наук, профессор (Российская Федерация)

Член редакционной коллегии: **Сенотрусова Светлана Валентиновна** — доктор биологических наук, доцент (Российская Федерация)

Член редакционной коллегии: **Кузава Ирина Борисовна** — доктор педагогических наук, доцент (Украина)

Член редакционной коллегии: **Бабина Юлианна Ивановна** — докторантка (Республика Молдова)

Член редакционной коллегии: **Коньков Георгий Игоревич** — кандидат технических наук, профессор (Украина)

Член редакционной коллегии: **Русина Юлия Александровна** — кандидат экономических наук, доцент (Украина)

Член редакционной коллегии: **Белялов Талят Энверович** — кандидат экономических наук, доцент (Украина)

Член редакционной коллегии: **Сибирянская Юлия Владимировна** — кандидат экономических наук, доцент (Украина)

Член редакционной коллегии: **Щепанский Эдуард Валерьевич** — кандидат экономических наук, доцент (Украина)

Член редакционной коллегии: **Криволапов Василий Сергеевич** — кандидат экономических наук, доцент (Российская Федерация)

Член редакционной коллегии: **Саньков Петр Николаевич** — кандидат технических наук, доцент (Украина)

Член редакционной коллегии: **Артюхов Артем Евгеньевич** — кандидат технических наук, доцент (Украина)

Член редакционной коллегии: **Филева-Русева Красимира Георгиева** — кандидат психологических наук, доцент (Республика Болгария)

Член редакционной коллегии: **Баула Ольга Петровна** — кандидат химических наук, доцент (Украина)

Член редакционной коллегии: **Вавилова Елена Васильевна** — кандидат сельскохозяйственных наук, доцент (Российская Федерация)

Член редакционной коллегии: **Вицентий Александр Владимирович** — кандидат математических наук, доцент (Российская Федерация)

Член редакционной коллегии: **Мулик Екатерина Витальевна** — кандидат наук по физическому воспитанию и спорту, доцент (Украина)

Член редакционной коллегии: **Олейник Анатолий Ефимович** — кандидат юридических наук, профессор (Украина)

Член редакционной коллегии: **Химич Ольга Николаевна** — кандидат юридических наук (Украина)

Член редакционной коллегии: **Фархитдинова Ольга Михайловна** — кандидат философских наук (Украина)

Содержание

СЕКЦИЯ 1. МЕДИЦИНСКИЕ НАУКИ.....	9
Дмітрієва Ніколь Субханівна Особенности использования кинезотерапии на санаторном этапе физической терапии осіб зрілого віку з ішемічною хворобою серця	9
Дмітрієва Ніколь Субханівна Методика использования кинезотерапии на поликлиническом этапе физической терапии осіб зрілого віку з ішемічною хворобою серця	13
Дмітрієва Ніколь Субханівна Використання кінезотерапії на диспансерному етапі фізичної терапії осіб зрілого віку з ішемічною хворобою серця.....	17
Дмітрієва Ніколь Субханівна Застосування лікувального масажу у фізичній терапії осіб зрілого віку з ішемічною хворобою серця	20
СЕКЦИЯ 2. ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ НАУКИ.....	24
Добровіцька Олена Олександрівна Толерантна взаємодія в інклюзивному середовищі ВНЗ як педагогічна проблема.....	24
Саттарова Ліана Сібагатовна Использование проектной деятельности в формировании исследовательских умений	28
СЕКЦИЯ 3. СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫЕ НАУКИ.....	33
Косенко Тамара Григорьевна Условия ведения экологически безопасного производства.....	33
СЕКЦИЯ 4. ТЕХНИЧЕСКИЕ НАУКИ	37
Вережкин Александр Павлович, Закирничная Марина Михайловна, Сагадатова Альбина Радиковна Использование когнитивного подхода в управлении профориентационной работой	37
Главатских Виктория Игоревна Об оптимизации расхода топлива при транспортировке насыпных грузов	43
Иванова Виктория Владиславовна Анализ устойчивости проектов приобретения судов балкеров.....	46

Петриченко Ліка Володимирівна Методичний підхід до удосконалення процесу перевезень вантажів по ВВП України	51
Трискач Светлана Сергеевна Анализ состояния и тенденций развития судоходной отрасли.....	57
СЕКЦИЯ 5. ЭКОНОМИЧЕСКИЕ НАУКИ	61
Азларова Муштарийбегим Аброр кизи, Маматалиев Бобур Саидназар ўгли, Шеримбетов Муминбой Давронбек ўгли Необходимость инновационных механизмов бюджетного финансирования и кредитования в условиях новой экономической ситуации	61
СЕКЦИЯ 6. ЮРИДИЧЕСКИЕ НАУКИ.....	66
Дігтяр Євгенія Ігорівна Прирічкові ландшафти як складова сталого розвитку території міста... Кахнова Марина Геннадіївна Щодо доцільності спрощення процедури проведення страйку в Україні	66 70
Маслов Игорь Игоревич Совершение преступлений в состоянии опьянения как уголовно-правовая проблема	75

Секция 1. МЕДИЦИНСКИЕ НАУКИ

Дмітрієва Ніколь Субханівна
студентка

*ПВНЗ «Міжнародний науково-технічний університет
імені академіка Юрія Бугая»
м. Київ, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КІНЕЗОТЕРАПІЇ НА САНАТОРНОМУ ЕТАПІ ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ ОСІБ ЗРІЛОГО ВІКУ З ІШЕМІЧНОЮ ХВОРОБОЮ СЕРЦЯ

Кінезотерапія, або лікування рухом, є необхідним методом фізичної терапії осіб зрілого віку з ішемічною хворобою серця (далі ІХС). Кінезотерапія передбачає виконання активних і пасивних рухів та певних вправ лікувальної гімнастики та роботи на тренажерах для досягнення терапевтичного ефекту.

Мета даного дослідження полягає в тому, щоб визначити, які особливості використання кінезотерапії на санаторному етапі фізичної терапії осіб зрілого віку з ішемічною хворобою серця.

В роботі використовувався такий метод дослідження, як аналіз науково-методичної літератури.

Кінезотерапію хворим на ІХС призначають після зняття больового синдрому, припинення сильних нападів, у разі позитивних показників ЕКГ та інших об'єктивних методів досліджень. Застосовують кінезотерапію у формі лікувальної і ранкової гігієнічної гімнастики. Ці форми також доповнюються лікувальною ходьбою [3; 4].

При фізичній терапії на санаторному етапі кінезотерапія є домінуючим засобом відновлення стану здоров'я та працездатності хворих на ІХС. Завдання кінезотерапії на цьому етапі:

- покращання загального стану;
- збереження психологічного настрою до занять фізичними вправами;

- зміцнення міокарда, його скорочувальної здатності;
- покращання вільного кровообігу;
- відновлення пристосованості серцево-судинної системи (далі ССС) до виконання тривалої роботи помірної інтенсивності, а також до фізичних навантажень побутового і виробничого характеру [1; 3; 4; 6].

На початку кінезотерапію проводять за програмою вільного режиму стаціонару, де заняття спрямовані на адаптацію ССС до поступового збільшення фізичних навантажень, подальше розширення рухової активності, навчання ходьби по сходах, підготовку до побутових навантажень. Використовують такі форми кінезотерапії, як лікувальну і ранкову гігієнічну гімнастику, самостійні заняття 4–5 разів на день, лікувальну ходьбу[5]. Застосовують вправи для всіх м'язових груп, а також вправи з легкими предметами, гімнастичними палицями, булавами, волейбольними м'ячами, гантелями 0,5 кілограма. Їх виконують з вихідних положень сидячи і стоячи, з помірним зусиллям, повною амплітудою рухів, у повільному і середньому темпі. Заняття тривають 25–30 хвилин. Ця програма триває 1–3 дні, а інколи і 7, що визначається індивідуальними особливостями перебігу захворювання та швидкістю адаптації хворого до нових умов. Далі хворого переводять на щадний режим [2; 4].

Щадний режим триває від 6–7 до 10–12 днів. На цьому періоді використовують ранкову гігієнічну і лікувальну гімнастику, лікувальну ходьбу, прогулянки, ходьбу по східцях. У комплексах застосовуються фізичні вправи для всіх м'язових груп з вихідних положень стоячи і сидячи у повільному темпі для великих м'язів і у середньому — для менших. Включають ходьбу з високим підніманням колін, на носках, вправи у киданні і ловлі м'яча. Тривалість заняття з лікувальної гімнастики, що проводиться у групах, близько 25 хвилин [4; 6].

Дистанція лікувальної ходьби збільшується до 1 кілометра, а темп кроків — до 80–100 за хвилину. Хворому дозволяються прогулянки на відстань до 4 кілометрів в темпі на 10 кроків за хвилину менше, ніж під час лікувальної ходьби, підйом по сходах на 2–3-й поверхи в темпі одна сходинка за 2 секунди. Допустимий пік частоти серцевих скорочень (далі ЧСС) при будь-яких навантаженнях у цьому режимі становить 100 скорочень за 1 хвилину і утримувати його необхідно 3–5 хвилин. Це пояснюється тим, що для досягнення тренуючого рівня фізичного навантаження необхідна тривалість пікової ЧСС 3–6 хвилини, оскільки період підсиленого фізичного напруження менше 3 хвилин не спроможний стимулювати розвиток компенсаторних процесів, а більше 5–6 хвилин — може викликати гіпоксію міокарда.

Протягом дня, кількість пікових періодів навантаження може бути 4–5 за весь день при виконанні різноманітних фізичних вправ [4].

Щадно-тренуючий режим, що триває від 7–8 до 9–10 днів, передбачає подальше збільшення фізичних навантажень за рахунок часу занять лікувальною гімнастикою до 30–40 хвилин, лікувальної ходьби до 2 кілометрів в темпі 100–110 кроків за хвилину, прогулянок на відстань 4–6 кілометри в день, підйом по східцях на 3–4-й поверхи в темпі одна сходинка за секунду, малорухливих елементів спортивних ігор, нешвидких танців. Допустимий пік ЧСС у цьому режимі досягає 110 скорочень за 1 хвилину, тривалість його 3–6 хвилин і повторюватись він може 4–6 разів на день [4; 5].

Тренуючий режим призначають не всім хворим. Він доступний тим, хто засвоїв фізичні навантаження попереднього режиму і у них немає підсилення або появи вінцевої і серцевої недостатності, порушень ритму серця. Цей режим триває від 3–4 до 7–8 днів. Тренуючого ефекту досягають за рахунок підвищення складності та інтенсивності вправ, амплітуди рухів, вихідних положень, короткочасного бігу у повільному темпі, тривалості занять лікувальною гімнастикою до 35–40 хвилин. Збільшують дистанцію лікувальної ходьби до 3 кілометрів і темп її зростає до 110–120 кроків за хвилину, відстань прогулянок до 7–10 кілометрів на день, підйом по сходах на 4–5-й поверхи в темпі одна сходинка за секунду. Форми кінезотерапії доповнюють рухливими і спортивними іграми за спрощеними правилами, ходьбою на лижах, плаванням, близьким туризмом. Пік ЧСС в тренуючому режимі може бути до 120 скорочень за 1 хвилину, тривалість його 3–6 хвилин і повторюються такі піки 4–6 разів за весь день при виконанні різноманітних фізичних навантажень [4; 6].

Отже, кінезотерапія використовується обов'язково на санаторному етапі фізичної терапії осіб зрілого віку з ІХС. Кінезотерапія на даному етапі фізичної терапії застосовується у вільному режимі стаціонару, щадному режимі, щадно-тренуючому і тренуючому. Перехід з одного режиму на інший має здійснюватися лише за сприятливого фізичного стану хворого. Кінезотерапію хворим на ІХС призначають після зняття больового синдрому, припинення сильних нападів, у разі позитивних показників ЕКГ та інших об'єктивних методів досліджень. Застосовують кінезотерапію у формі лікувальної і ранкової гігієнічної гімнастики. Ці форми також доповнюються лікувальною ходьбою.

Література

1. Амосов Н.М. Физическая активность и сердце / Н.М. Амосов, Я.А. Бендет / 3-изд., перераб. и доп. — Киев: Здоров'я, 1989. — 212 с.
2. Балаж М. Обґрунтування застосування фізичної реабілітації у комплексній терапії ішемічної хвороби серця у поєднанні з метаболічним синдромом / Марія Балаж, Ольга Марченко // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. — 2011. — № 2. — С. 47–49.
3. Жарська Н.В. Фізична реабілітація осіб другого зрілого віку з ішемічною хворобою серця (стабільна стенокардія II функціональний клас) у післялікарняний період: орган.-метод. рек. / Жарська Н.В., Гузій О.В. — Львів: Ліга-прес, 2009. — 88 с.
4. Мухін В.М. Фізична реабілітація: [підруч. для студ. ВНЗ фіз. виховання і спорту] / В.М. Мухін. — К.: Олімп, література. 2000. — 424 с.
5. Крижанівський В.О. Діагностика та лікування інфаркту міокарда / В.О. Крижанівський — К.: Фенікс, 2000. — 451 с.
6. Санаторный этап реабилитации больных ишемической болезнью сердца / под ред. В.А. Боброва, И.К. Следзевской. — К.: Здоров'я, 1995. — 112 с.

Дмитрієва Ніколь Субханівна
студентка

ПВНЗ «Міжнародний науково-технічний університет
імені академіка Юрія Бугая»
м. Київ, Україна

МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ КІНЕЗОТЕРАПІЇ НА ПОЛІКЛІНІЧНОМУ ЕТАПІ ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ ОСІБ ЗРІЛОГО ВІКУ З ІШЕМІЧНОЮ ХВОРОБОЮ СЕРЦЯ

Кінезотерапія — необхідний метод фізичної терапії осіб зрілого віку з ішемічною хворобою серця (далі ІХС). Кінезотерапія передбачає виконання активних і пасивних рухів та певних вправ лікувальної гімнастики та роботи на тренажерах для досягнення терапевтичного ефекту. Кінезотерапія хворим на ІХС призначається одразу після зняття больового синдрому, припинення сильних нападів, у разі позитивних показників електрокардіографії та інших об'єктивних методів досліджень. Застосовують кінезотерапію у формі лікувальної і ранкової гігієнічної гімнастики. Ці форми також доповнюються лікувальною ходьбою [3; 4].

Мета дослідження: визначити, яка методика використання кінезотерапії на поліклінічному етапі фізичної терапії осіб зрілого віку з ішемічною хворобою серця.

В роботі використовувався такий метод дослідження, як аналіз науково-методичної літератури.

Після санаторного етапу хворого переводять на поліклінічний етап, на якому основними завданнями кінезотерапії, як методу фізичної терапії осіб з ІХС, є:

- відновлення функцій серцево-судинної системи;
- вторинна профілактика ішемічної хвороби серця;
- підвищення порога толерантності до фізичних навантажень;
- відновлення працездатності та повернення до професійної роботи;
- часткова або повна відмова від медикаментозного лікування;

- нормалізація психоемоційного і загального стану організму та покращання якості життя [4; 5].

Наведені завдання реалізуються шляхом довготривалих фізичних тренувань протягом 10–12 міс, до яких пацієнти допускаються за сприятливого перебігу процесу одужання. Керуючись клінічними даними, функціональними можливостями і фізичною здатністю, що вимірюється, переважно, з допомогою велоергометричних або степергометричних випробувань, пацієнтів поділяють на 4 функціональні класи. Осіб, віднесених до I–II класу, зараховують у «сильну групу», III — «слабку групу». Особам IV класу довготривалі фізичні тренування не показані [1; 4].

Заняття проводять груповим методом 3 рази на тиждень по 30–60 хвилин. Курс тренування поділяється на підготовчий (2–3 місяців) і основний (9–10 місяців) періоди. Завданням першого періоду є підготовка пацієнтів до навантажень другого періоду і навчання їх основним методам самоконтролю. Навантаження поступово збільшуються за рахунок збільшення тривалості занять, кількості повторень вправ, часу їх виконання, зміни вихідного положення та темпу рухів. Пацієнти продовжують займатися лікувальною ходьбою, прогулянками (збільшуючи відстань і поступово зменшуючи паузи для відпочинку) та ходьбою по східцях [4].

Основний період довготривалих тренувань поділяють на 3 етапи. Перший етап триває 2–2,5 місяців і передбачає подальше підвищення фізичних навантажень. В основну частину занять вводять двічі 2-хвилинну ходьбу у швидкому темпі до 120 кроків за хвилину, одноквилинний біг в темпі 120–130 кроків за хвилину або ускладнену ходьбу з високим підніманням колін протягом 1 хвилини. Використовують 5–10-хвилинні тренування на велоергометрі нарівні 50–70% від порога толерантності, елементи спортивних ігор. Фізіологічна крива навантаження має двогорбий вигляд і плато частоти серцевих скорочень (далі ЧСС) під час навантаження на велоергометрі. Пік ЧСС у пацієнтів «слабкої» групи досягає, у середньому 125 скорочень за хвилину, «сильної» — 135, а під час утворення плато вона може бути відповідно 100–105 і 105–110 скорочень за хвилину. Критерієм завершення першого етапу є зменшення приросту ЧСС на звичайні навантаження та стабілізація стану пацієнтів [3; 4].

Другий етап основного періоду триває близько 5 місяців. Він націлений на максимальну стимуляцію компенсаторно-приспосувальних реакцій; стійку стабілізацію клінічного стану хворих; повне або часткове виключення серцевих медикаментів. На цьому етапі поступово програма тренувань стає складнішою, збільшуються навантаження

і їх тривалість. Це здійснюється за рахунок бігу до трьох хвилин, в темпі 140–150 кроків за хвилину, навантажень на велоергометрі до 10 хвилин з потужністю близько 90% від індивідуального порога толерантності, гри у волейбол через сітку двома командами 8–12 хвилин з однохвилинним відпочинком через кожні 4 хвилини та із забороною стрибків. Відбувається подовження навантажень, при яких утворюється плато до 14 хвилин у хворих «слабкої» і 16 хвилин — «сильної» груп. При цьому ЧСС становить 75% від порогової у перших і 85% — у других. Пік ЧСС досягає 130–140 скорочень за хвилину. Критерієм переходу до наступного етапу тренувань є адекватна реакція на фізичні навантаження, значне підвищення толерантності до дозованих навантажень, покращання реакції організму на зростаючі навантаження, економізація діяльності серця, суттєве підвищення психоемоційного та загального стану організму та якості життя [4].

Третій етап основного періоду покликаний закріпити досягнутий ефект, сприяти переходу пацієнтів у вищий функціональний клас, покращити працездатність. Навантаження інтенсифікуються за рахунок збільшення темпу виконання і кількості повторень вправ, використання 2-хвилинного та 3-хвилинного бігу в темпі 120–130 і 140–160 кроків за хвилину, велоергометричних навантажень на рівні 90% від порога толерантності, рухливих ігор. Під час 15–20-хвилинної гри у волейбол через сітку роблять однохвилинний відпочинок через кожні 5 хвилин, дозволяються стрибки. Відбувається подальше подовження фізичних навантажень, при яких утворюється плато, у середньому, до 15–20 хвилин. На піку навантаження ЧСС досягає 135 скорочень за хвилину в «слабкій» групі і 145 — у «сильній» [1; 3; 4].

Важливо, щоб кінезотерапія використовувалася на поліклінічному етапі фізичної терапії осіб зрілого віку з ІХС. На цьому етапі фізичної терапії застосовуються довготривалі фізичні тренування, які проводяться протягом 10–12 міс, до яких пацієнти допускаються за сприятливого перебігу процесу одужання. Керуючись клінічними даними, функціональними можливостями і фізичною здатністю, що вимірюється, переважно, з допомогою велоергометричних або степергометричних випробувань, пацієнтів поділяють на 4 функціональні класи. Осіб, віднесених до I–II класу, зараховують у «сильну групу», III — «слабку групу». Особам IV класу довготривалі фізичні тренування не показані.

Заняття проводять груповим методом 3 рази на тиждень по 30–60 хвилин. Курс тренування поділяється на підготовчий (2–3 місяців) і основний (9–10 місяців) періоди. Завданням першого періоду є підготовка пацієнтів до навантажень другого періоду і навчання їх основним методам самоконтролю.

Література

1. Амосов Н.М. Физическая активность и сердце / Н.М. Амосов, Я.А. Бендет / 3-изд., перераб. и доп. — Киев: Здоров'я, 1989. — 212 с.
2. Балаж М. Обґрунтування застосування фізичної реабілітації у комплексній терапії ішемічної хвороби серця у поєднанні з метаболічним синдромом / Марія Балаж, Ольга Марченко // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. — 2011. — № 2. — С. 47–49.
3. Жарська Н.В. Фізична реабілітація осіб другого зрілого віку з ішемічною хворобою серця (стабільна стенокардія II функціональний клас) у післялікарняний період: орган.-метод. рек. / Жарська Н.В., Гузій О.В. — Львів: Ліґа-прес, 2009. — 88 с.
4. Мухін В.М. Фізична реабілітація: [підруч. для студ. ВНЗ фіз. виховання і спорту] / В.М. Мухін. — К.: Олімп, література. 2000. — 424 с.
5. Крюков Н.Н., Николаевский Е.Н., Поляков В.П. Ишемическая болезнь сердца (современные аспекты клиники, диагностики, лечения, профилактики, медицинской реабилитации, экспертизы): Монография. — Самара, 2010. — 651 с.

Дмитрієва Ніколь Субханівна
студентка

*ПВНЗ «Міжнародний науково-технічний університет
імені академіка Юрія Бугая»
м. Київ, Україна*

ВИКОРИСТАННЯ КІНЕЗОТЕРАПІЇ НА ДИСПАНСЕРНОМУ ЕТАПІ ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ ОСІБ ЗРІЛОГО ВІКУ З ІШЕМІЧНОЮ ХВОРОБОЮ СЕРЦЯ

Кінезотерапія справедливо вважається необхідним методом фізичної терапії осіб зрілого віку з ішемічною хворобою серця (далі ІХС), оскільки виконання фізичних вправ позитивно впливає на час одужання. Передбачає кінезотерапія виконання активних і пасивних рухів та певних вправ лікувальної гімнастики та роботи на тренажерах для досягнення терапевтичного ефекту. Застосовують кінезотерапію у формі лікувальної і ранкової гігієнічної гімнастики. Ці форми також доповнюються лікувальною ходьбою [1; 2; 4].

Метою даного дослідження є визначити, як саме використовувати кінезотерапію на санаторному етапі фізичної терапії осіб зрілого віку з ішемічною хворобою серця.

В роботі використовувався такий метод дослідження, як аналіз науково-методичної літератури.

Завданнями кінезотерапії на диспансерному етапі фізичної терапії осіб зрілого віку з ІХС є:

- збереження переконаності в необхідності занять фізичними вправами для забезпечення професійної і побутової діяльності;
- підтримання фізичної працездатності;
- нарощування резервних можливостей серця;
- підтримка стабільного функціонування серцево-судинної системи та організму в цілому;
- профілактика прогресування ІХС» [3; 5].

Заняття фізичними вправами проводяться три рази на тиждень у групах здоров'я, ходьби, бігу, фізкультурно-оздоровчих організацій

за місцем проживання, при лікарсько-фізкультурних диспансерах, реабілітаційних центрах та в домашніх умовах. Використовують гімнастичні вправи, ходьбу, біг у повільному темпі, теренкур, ходьбу на лижах, плавання, прогулянки, туризм, рухливі та спортивні ігри. Рекомендується займатися на велотренажерах, тредмілі, весловому тренажері, водному велосипеді, працювати у садку. Дозволяються фізичні навантаження до величини ЧСС, що досягає 80% від резерву серця. В окремих випадках, переважно для осіб молодого віку, ЧСС може досягати 90–100% від резерву серця. Навантаження в заняттях у домашніх умовах мають бути на 20–30% меншими і збігатися із суб'єктивними відчуттями [4].

У разі появи неприємних відчуттів за грудниною і в ділянці серця, порушенні його ритму, задишки, запаморочення, слабкості слід знижувати фізичне навантаження. Пацієнтам потрібно раз на 4–6 місяці з'являтися на консультацію до кардіолога і фахівця з фізичної терапії для визначення стану здоров'я, дослідження фізичної працездатності і виявлення нового порога толерантності до фізичних навантажень. Під час медичних оглядів вирішують питання застосування інших засобів фізичної терапії та санаторно-курортного лікування [4; 6].

На диспансерному етапі фізичної терапії осіб зрілого віку з ІХС необхідно використовувати кінезотерапію з метою збереження переконаності в необхідності занять фізичними вправами для забезпечення професійної і побутової діяльності, підтримання фізичної працездатності, нарощування резервних можливостей серця, підтримки стабільного функціонування серцево-судинної системи та організму в цілому, профілактики прогресування ІХС. Навантаження на заняттях мають відповідати фізичному стану хворого.

Література

1. Амосов Н.М. Физическая активность и сердце. / Н.М. Амосов, Я.А. Бендет / 3-изд., перераб. и доп. — Киев: Здоров'я, 1989. — 212 с.
2. Аронов Д.М. Реабилитация больных ишемической болезнью сердца на диспансерно-поликлиническом этапе / Д.М. Аронов, М.Г. Бубнова, Г.В. Погосова // Кардиология. — 2006. — Т. 46, № 2. — С. 86–99.
3. Жарська Н.В. Фізична реабілітація осіб другого зрілого віку з ішемічною хворобою серця (стабільна стенокардія II функціональний клас) у післялікарняний період: орган.-метод. рек. / Жарська Н.В., Гузій О.В. — Львів: Ліга-прес, 2009. — 88 с.

4. Мухін В. М. Фізична реабілітація: [підруч. для студ. ВНЗ фіз. виховання і спорту] / В. М. Мухін. — К.: Олімп, література. — 2000. — 424 с.
5. Крюков Н. Н., Николаевский Е. Н., Поляков В. П. Ишемическая болезнь сердца (современные аспекты клиники, диагностики, лечения, профилактики, медицинской реабилитации, экспертизы): Монография. — Самара, 2010. — 651 с.
6. Юшковська О. Сучасні підходи до психофізичної реабілітації хворих на ішемічну хворобу серця / Юшковська О. // Спортивний вісник Придніпров'я. — 2004. — № 7. — С. 153–155.

Дмитрієва Ніколь Субханівна
студентка

ПВНЗ «Міжнародний науково-технічний університет
імені академіка Юрія Бугая»
м. Київ, Україна

ЗАСТОСУВАННЯ ЛІКУВАЛЬНОГО МАСАЖУ У ФІЗИЧНІЙ ТЕРАПІЇ ОСІБ ЗРІЛОГО ВІКУ З ІШЕМІЧНОЮ ХВОРОБОЮ СЕРЦЯ

Лікувальний масаж постійно застосовують у комплексі лікування осіб із захворюваннями серцево-судинної системи. Масаж надає лікувальну дію трьома основними механізмами: нервово-рефлекторним, гуморальним і механічним [2; 3; 4; 5].

Мета даного дослідження полягає в тому, щоб визначити, як застосовувати лікувальний масаж у фізичній терапії осіб зрілого віку з ішемічною хворобою серця.

В роботі використовувався такий метод дослідження, як аналіз науково-методичної літератури.

Лікувальний масаж на санаторному етапі фізичної терапії осіб зрілого віку з ішемічною хворобою серця (далі ІХС) має мету активізувати периферичний кровообіг та лімфообіг, покращити вільну гемодинаміку і обмінні процеси в міокарді, стимулювати регулюючу функцію центральної нервової системи, готувати серцево-судинну систему до відновлення фізичної працездатності організму. Застосовують класичний і сегментарно-рефлекторний масаж, використовуючи погладження і розтирання паравертебральних зон від нижче розташованих до вище розташованих сегментів. Проводиться масаж міжреберних проміжків, м'язів спини і шиї, нижніх і верхніх кінцівок, сідниць, живота. Роблять погладження ділянки серця, груднини, лівої лопатки і лівої руки; розтирання і розминання лівого великого грудного м'яза і м'язів лівого плеча, вібраційне погладження ділянки серця [1; 2; 3].

На поліклінічному етапі фізичної терапії осіб зрілого віку з ІХС лікувальний масаж застосовують для підтримання загального тону

організму, покращання нервово-гуморальної регуляції серцево-судинної системи, в'янення кровообігу, обмінних процесів у міокарді, попередження повторних інфарктів, профілактики прогресування ІХС, підтримки фізичного стану для виконання професійної і побутової роботи. Використовується сегментарно-рефлекторний масаж паравертебральних зон верхньогрудних і нижньощийних спинномозкових сегментів D8–C3 і загальний масаж. Особливу увагу приділяють грудній клітці, виконуючи у повільному темпі ніжні погладжування і розтирання ділянки серця, груднини і лівої реберної дуги від мечоподібного відростка до хребта. Проводять погладжування, розтирання і розминання лівого великого грудного м'яза, лівого плеча і ділянки лопатки; вібраційні погладжування грудної клітки [4].

Методика сегментарно-рефлекторного масажу:

1. Масаж починається з паравертебральних зон з почерговим використанням наступних прийомів:

- площинне та охоплююче погладжування (7–8 прийомів), починаючи з сегменту D9 і закінчуючи C4;
- сегментарне погладжування сегменту D9 — (по 3–5 прийомів в кожному);
- розтирання лівої частини спини (2–3 прийоми);
- площинне погладжування всієї спини, починаючи з сегменту D9 і закінчуючи C4 (2–3 прийоми);
- спіралеподібне розминання лівої частини спини, починаючи з сегменту O9 і закінчуючи C4 (2–3 прийоми);
- площинне погладжування лівої частини спини (2–3 прийоми);
- «пиляння» на лівій частині спини, починаючи з сегменту D9 і закінчуючи C4 (через кожні 2–4 прийоми виконували погладжування);
- площинне погладжування вздовж хребта (2–3 прийоми);
- погладжування і розтирання лівої нижньої ділянки грудної клітки (2–3 прийоми), у ділянці міжреберних проміжків, починаючи від груднини і до хребта, при цьому особливу увагу звертати на місце прикріплення ребер до груднини.

2. Масаж у ділянці лівої лопатки з застосуванням наступних прийомів:

- погладжування зовнішнього та внутрішнього кута лопатки — колове площинне поверхнєве і глибоке, гребенеподібне (3–5 прийомів);
- розтирання країв лопатки, звернути увагу на лівий нижній край (2–3 прийоми);

3. Масаж нижньої частини підлопаткової ділянки (сегмент D6 і D4):

- виконуються прийоми розтирання, витискання і погладжувannya.

4. Масаж міжреберних проміжків, починаючи від грудини і до хребта виконуються наступні прийоми:

- сегментарне погладжувannya знизу вгору (2–4 прийоми);
- розтирання лівої частини грудної клітки (4–5 прийомів);
- вібрація нижнього краю реберних дуг (3–4 прийоми);
- погладжувannya з лівого боку від грудини (2–4 прийоми) [3].

У результаті масажу помірно розширюються периферійні судини, відбувається відтік крові від внутрішніх органів до шкіри і м'язів, що полегшує роботу серця. Ліквідуються застійні явища в малому і великому колах кровообігу, посилюється обмін у клітинах, органи активніше забезпечуються киснем і поживними речовинами, прискорюється виведення продуктів розпаду з організму, ліквідуються застійні явища. За допомогою прийомів масажу знижується судинний тонус, прискорюється венозний відтік, знижується опір в артеріях великого кола кровообігу. Під час масажу здійснюється безпосередній вплив на кровоносні і лімфатичні судини, що лежать під шкірою. Встановлено, що різні прийоми діють по-різному [2; 3; 4].

Так, погладжувannya, розминання і витискання прискорюють рух крові і лімфи за рахунок витискання крові з судин завдяки клапанам, що є у венах, які не дають крові рухатися у зворотному напрямку. Схожу дію мають прийоми рубання, постукування і поплескування, які подразнюють чутливі закінчення нервів шкіри, сприяють розширенню судин і капілярів [2; 3; 4].

Підводячи підсумки дослідження варто зазначити, що Лікувальний масаж при фізичній терапії осіб зрілого віку з ІХС здатний активізувати периферичний кровообіг та лімфообіг, покращити вінцеву гемодинаміку і обмінні процеси в міокарді, стимулювати регулюючу функцію центральної нервової системи, готувати серцево-судинну систему до відновлення фізичної працездатності організму. Лікувальний масаж застосовують для підтримання загального тонусу організму, покращання нервово-гуморальної регуляції серцево-судинної системи, вінцевого кровообігу, обмінних процесів у міокарді, попередження повторних інфарктів, профілактики прогресування ІХС, підтримки фізичного стану для виконання професійної і побутової роботи.

При проведенні масажу на санаторному етапі фізичної терапії застосовують класичний і сегментарно-рефлекторний масаж, використовуючи погладжувannya і розтирання паравертебральних зон від нижче розташованих до вище розташованих сегментів. Проводиться масаж міжреберних проміжків, м'язів спини і шиї, нижніх і верхніх

кінцівок, сідниць, живота. Роблять погладжування ділянки серця, груднини, лівої лопатки і лівої руки; розтирання і розминання лівого великого грудного м'яза і м'язів лівого плеча, вібраційне погладжування ділянки серця. На поліклінічному етапі використовується сегментарно-рефлекторний масаж паравертебральних зон верхньогрудних і нижньошийних спинномозкових сегментів D8–С3 і загальний масаж. Особливу увагу приділяють грудній клітці, виконуючи у повільному темпі ніжні погладжування і розтирання ділянки серця, груднини і лівої реберної дуги від мечоподібного відростка до хребта. Проводять погладжування, розтирання і розминання лівого великого грудного м'яза, лівого плеча і ділянки лопатки; вібраційні погладжування грудної клітки.

Література

1. Аронов Д. М. Реабилитация больных ишемической болезнью сердца на диспансерно-поликлиническом этапе / Д. М. Аронов, М. Г. Бубнова, Г. В. Погосова // Кардиология. — 2006. — Т. 46, № 2. — С. 86–99.
2. Белая Н. А. Лечебная физкультура и массаж: [учеб.-метод. пособ. для мед. работников] / Н. А. Белая. — М.: Советский спорт, 2001. — 272 с.
3. Жарська Н. В. Фізична реабілітація осіб другого зрілого віку з ішемічною хворобою серця (стабільна стенокардія II функціональний клас) у післялікарняний період: орган. — метод. рек. / Жарська Н. В., Гузій О. В. — Львів: Ліга-прес, 2009. — 88 с.
4. Мухін В. М. Фізична реабілітація: [підруч. для студ. ВНЗ фіз. виховання і спорту] / В. М. Мухін. — К.: Олімп, література. 2000. — 424 с.
5. Санаторный этап реабилитации больных ишемической болезнью сердца / под ред. В. А. Боброва, И. К. Следзевской. — К.: Здоров'я, 1995. — 112 с.

Секция 2. ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ НАУКИ

Добровіцька Олена Олександрівна
*старший викладач кафедри
Інформаційної справи та економічних дисциплін
Хмельницький інститут соціальних технологій
Університету «Україна»
м. Хмельницький, Україна*

ТОЛЕРАНТНА ВЗАЄМОДІЯ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ВНЗ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Увага до осіб з особливими потребами — це показник гуманності суспільства. Але істинна гуманність має проявлятися не в тому, щоб постійно опікуватися такими особами, а у тому, щоб створити їм умови для власної самореалізації, соціалізації та інтеграції.

В останні роки намітилась позитивна тенденція, щодо привернення уваги та зміни у відношенні до людей з особливими потребами. І однією з ключових тенденцій розвитку сучасного соціуму є впровадження інклюзивної освіти. Інклюзія — це не лише структурні, змістові, організаційні, інноваційні зміни в системі освіти, а й нова філософія освіти, що дає можливість формувати світогляд на основі загальнолюдських цінностей про те, що кожна людина заслуговує на повагу і має право на сприятливі умови для життєдіяльності [1, с. 56].

Інклюзивне навчання охоплює широкий спектр організації освітніх послуг і передбачає «створення освітнього середовища, яке б відповідало потребам та можливостям кожної людини, незалежно від особливостей її психофізичного розвитку» [2, с. 24]. Адже, порушення взаємовідносин зі здоровими студентами і викладачами виникає через деформуючий погляд на особистість з захворюванням і виникнення стереотипних очікувань від даної категорії молоді у здорових студентів. Тому інклюзивне середовище, яке заздалегідь передбачає непрості взаємовідносини є прямим способом залучення студентів до

соціальних цінностей, де відбувається засвоєння знань, навичок, норм поведінки, звичаїв і традицій студентського осередку.

Інклюзивним середовище, на думку сучасних науковців А. Колупаєвої, Ю. Найди, Н. Софій, може стати за наявності таких ознак:

- спланований та організований фізичний простір, у якому можна безпечно пересуватися під час групових та індивідуальних занять;
- сприятливий соціальний та емоційний клімат;
- створення умов для спільної роботи та надання допомоги один одному в досягненні позитивного результату [3].

На наш погляд, перераховані ознаки є неповними без формування толерантного простору, що базується на: поняттях про толерантність, мотиви та установці на толерантність, вмінні і навичках толерантної взаємодії. Остання передбачає гармонійність у відносинах, пошук компромісного діалогу, взаєморозуміння та взаємодопомогу, толерантну поведінку, ефективну співпрацю. Погоджуємось із думкою Ю. Хабермас, який, вивчаючи проблему толерантної взаємодії, зауважує про обов'язкову домовленість двох сторін [4]. Подібна думка простежується у працях С. Братченка, де співбесідник має виступати як рівноправний вільний суб'єкт з власними інтересами, цінностями та внутрішнім світом, і обидві сторони під час взаємодії повинні враховувати та поважати відмінності точок зору [5]. Н. Бідюк зауважує, що толерантна взаємодія у толерантному середовищі здійснюється через співпрацю і діалог — види взаємодії, що забезпечують суб'єктам особистісне зростання [6, с. 11].

Розглянемо іншу сторону толерантної взаємодії, яка є прямо протилежною і також займає, хоча негативне, але провідне місце у людських відносинах — інтолерантність (нетерпимість). Вона несе в собі зміст антагоністичної дії і, як правило, піддає середовище стосунків цензурі етнічного, релігійного, гендерного, політичного характеру, тим самим стаючи генератором ворожнечі, нестабільності, тиску, конфліктів, ненависті.

О. Бондаренко, виділяючи ступені нетерпимості, що є тотожними інтолерантності, вводить послідовність поділів від вищого до нижчого: ентузіазм, веселощі (радість), сильний інтерес, консерватизм, слабкий інтерес, нудьга, монотонність, антагонізм, гнів, ненависть, прихована ворожість, страх (паніка, істерика), потреба догодити, горе, почуття безнадійності, почуття приреченості, апатія (інертність, повна байдужість, відстороненість), вмирання свідомості (догляд, фактична відсутність). Кожному такому індексу емоційно-психічного стану, на думку О. Бондаренко, відповідає свій набір характеристик поведінки

людини і сприйняття нею навколишньої дійсності [7]. При нетерпимому відношенні інтерес до об'єкта повністю відсутній, і відображається в тому, що людина заздалегідь налаштована вороже. В результаті нетерпимість призводить до вибору негативних стратегій поведінки.

Не виключено, що серед молоді в інклюзивному середовищі ВНЗ може проявлятися нетерпимість у формі образ, кепкування, зневаги, залякування чи ігнорування. Все це явно позначається на міжособистісному спілкуванні, ускладнюючи відношення один з одним, і може призвести до посилення асоціальної поведінки у колективі, відчуження вразливої категорії молоді від навчання. Також, варто враховувати вікові особливості студентської молоді та виникнення стресового стану (у студентів-першокурсників) у зв'язку зі зміною соціального середовища, і, особливо, відсутності досвіду поведінки в інклюзивному середовищі та особистому сприйнятті тієї чи іншої людини з особливими потребами.

Насправді кожна ситуація у студентському колективі — це окремий педагогічний випадок, який варто розглядати в індивідуальному порядку. Звичайно існують загальні рекомендації по роботі зі студентами з особливими потребами, що дозволяють виробити певну стратегію побудови взаємодії здорових студентів зі студентами з різними нозологіями: з порушенням зору, слуху, мовлення, опорно-рухового апарату, ДЦП і т.п.

Для успішної толерантної взаємодії в інклюзивному середовищі та комфортному перебуванні усіх учасників освітнього процесу ВНЗ означимо ряд педагогічних завдань:

- створення єдиного толерантного простору освітнього закладу;
- усвідомлення «природи» інклюзії, підвищення рівня інклюзивної компетентності, здатність налагоджувати з людьми з особливими потребами емоційно відверті, комфортні, емпатійні стосунки;
- організація колективного співробітництва, реалізація різних способів взаємодії між усіма суб'єктами освітнього середовища.

Ефективність спільного навчання і виховання в інклюзивному середовищі ВНЗ, багато у чому залежить від взаємного впливу студентів з особливими потребами на здорових студентів, що в свою чергу сприяє зникненню соціальних бар'єрів та сегрегації, вчить толерантно взаємодіяти та працювати разом, формує почуття відповідальності за товаришів, які потребують допомоги, емпатії, співчуття. А толерантна взаємодія на основі розумінні і прийняття варіативності способів життя, поваги до фізичних, психологічних, соціальних та інших

особливостей особистості, прагнення до взаємної згоди забезпечить реалізацію рівних прав у суспільстві.

Тому, саме освіта здатна підготувати молодь до толерантної взаємодії, що передбачатиме відмову від насилля та домінування, прагнення діяти на основі взаємної згоди та поваги, а також сформувати у студентів толерантну свідомість. Готуючи майбутнього фахівця заздалегідь слід передбачати формування висококультурної та високоморальної особистості, людини з хорошими комунікативними здібностями, емпатійної та доброзичливої, чуйної, з готовністю надати допомогу та схильну до співробітництва. Студентам потрібно допомогти навчитися розуміти інших людей, пізнавати їхні проблеми, виявляти шляхи взаємодопомоги і взаємодії у повсякденних ситуаціях.

Література

1. Швед М. Основи інклюзивної освіти: підручник / Марія Швед. Львів: Український католицький університет, 2015. — 360 с.
2. Колупаєва А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія / Л. Колупаєва. — К.: «Самміт-Книга», 2009. — 272 с: іл. — (Серія «Інклюзивна освіта»).
3. Колупаєва А. А. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти / Н. З. Софій, Ю. М. Найда / Інклюзивна школа: особливості організації та управління: навчально-методичний посібник / А. А. Колупаєва, Н. З. Софій, Ю. М. Найда [та ін.]; за заг. ред. Л. І. Даниленко. — К., 2007. — 128 с.
4. Хабермас Ю. Когда мы должны быть толерантными. О конкуренции видений мира, ценностей и теорий. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.isras.ru/files/File/Socis/1-6-2006/habermas.pdf>
5. Братченко С. Л., Леонтьев Д. А. Диалог / Экзистенциальная традиция: философия, психология, психотерапия. — 2007. — № 2 (11). — С. 23–28.
6. Бідюк Н. М. Соціально-педагогічні засади виховання толерантності в учнівської молоді США / Вісник черкаського університету: педагогічні науки. — 2016. — № 3.
7. Бондаренко О. Я. Анатомия толерантности. — М. «Лабиринт», 1998. — 78 с.

Саттарова Лиана Сибгатовна

аспирант

кафедры психолого-педагогического образования

Башкирского государственного университета

г. Стерлитамак, РБ, Россия

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРОЕКТНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ФОРМИРОВАНИИ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ УМЕНИЙ

Нынешняя система образования нуждается в профессионалах новой формации, владеющими методами самообразования, самовоспитания и саморазвития, имеющими способность и потребность в самосовершенствовании, с творческой инициацией, с высокой культурой мышления. Акцент переносится на индивидуальное развитие личности и на факторы, связанные с развитием исследовательских, творческих компетенций будущего выпускника. Происходящие изменения в общественной жизни требуют пересмотра способов образования, внедрения новых форм и методов обучения, его индивидуализации, увеличения комплекса новейших технических средств, включение активных видов самостоятельной работы, вовлечение в исследовательскую работу. Последнее занимает особое место в учебной деятельности студентов.

Исследовательскую деятельность рассматривают как специфический вид познавательной деятельности, в ходе которой с помощью разнообразных методов выявляются противоречия, новые, прежде не известные стороны, грани изучаемого объекта. При этом происходит формирование компетенций, позволяющих будущему специалисту успешно анализировать условия и задачи трудовой деятельности, рационально планировать, организовывать, адекватно оценивать, своевременно корректировать и совершенствовать процесс, а так же результаты своей учебной, научно-исследовательской и будущей профессиональной деятельности. Данное направление в обучении включают в число приоритетных, определяющих современную подготовку педагогических кадров, гарантом которого выступают государственные документы в области образования в условиях реализации ФГОС ВО.

В науке и практике образования предлагается большое разнообразие педагогических технологий, рекомендуемых для формирования исследовательских компетенций у студентов. В этой связи все большее внимание привлекает метод проектов, который принципиально новым феноменом не является, но вместе с тем, сегодня относится к педагогическим технологиям XXI в. Различные аспекты его зарождения, становления и развития в зарубежном и отечественном опыте рассматривались в ряде исследований Н. Ю. Пахомовой, С. Фридман, П. П. Блонского, П. Ф. Каптерева, Л. Левина, И. М. Соловьева, С. Т. Шацкого и др.

Метод проектов представляет собой деятельность учащихся, связанная с решением творческой, исследовательской задачи с заранее неизвестным решением. В основе метода проекта лежит создание реального продукта прототипа, прообраза предполагаемого объекта или состояния. Тем самым будет решена проблема «оторванности» результатов научно-исследовательской деятельности студентов от практической деятельности, процесс решения проблемы будет оправдан, также возможно предопределить преобразования в педагогической деятельности и до пробы в реальном педагогическом процессе исследовать, предвидеть, спрогнозировать, оценить последствия тех или иных результатов. Метод проектов всегда ориентирован на самостоятельную деятельность студентов, которую они выполняют в течение определённого отрезка времени. В основе лежит развитие познавательных, творческих навыков участников, умений самостоятельно конструировать свои знания, осмысленно исполнять важные умственные и практические действия, позволяющие сформировать ключевые компетенции: общекультурные, профессиональные, специальные [1]. При овладении педагогом методом проектов необходимо, прежде всего, понимание того, что проекты могут быть разными. Виды проектов: монопредметный проект, в рамках одного предмета, осуществляется в условиях классно-урочной системы. Межпредметный (междисциплинарный) проект — в рамках нескольких предметов, на основе надпредметных умений и навыков, осуществляется во внеурочной деятельности. Надпредметный — на стыке областей знаний и за рамками содержания школьных предметов. Осуществляется во внеурочной деятельности, носит исследовательский характер. Вышеперечисленное можно отнести и к студентам, работы которых могут ограничиваться временем одного занятия или нескольких месяцев.

Программы дисциплин, реализуемых в педагогических вузах, содержат в себе предпосылки для разработки разных типов проектов, а именно, с помощью практико-ориентированных проектов возможно

смоделировать и найти решение определенной проблемы педагогической практики, получить конкретный и существенный результат в виде системы творческих заданий и упражнений для учащихся, разработки внеклассного мероприятия, дидактического пособия, материала и т.д. Информационные позволяют студентам освоить способы поиска, получения и анализа педагогической информации; исследовательские предполагают обоснование актуальности проблемы, выделение объекта и предмета, цели и задач, выдвижение гипотезы и подбор методов исследования, планирование эксперимента; творческие проекты позволяют презентовать собственную точку зрения на педагогическую проблему, высказать личностно-значимые идеи; суть игровых проектов заключается в том, что результат не известен заранее, он уточняется в процессе игры [3].

Для студента проект — это возможность максимального раскрытия своего творческого, исследовательского потенциала, средство самореализации. Это деятельность, которая позволяет проявить себя индивидуально или в группе, попробовать свои силы, приложить свои знания, принести пользу, показать публично достигнутый результат. Для преподавателя учебный проект — это интегративное дидактическое средство развития, обучения и воспитания, которое позволяет вырабатывать и развивать специфические умения и навыки проектной деятельности, а также совместный поиск информации, самообучение, исследовательская и творческая деятельность.

Проектирование включает следующие этапы:

- 1) Этап подготовки, в ходе которого определяется тема, цель проекта и формируется рабочая группа, участвующих в работе. Педагог знакомит с понятием проектного подхода, создает мотивацию у студентов. Осуществляется помощь в постановке цели проекта. Организует наблюдение за деятельностью студентов. Которые в свою очередь обсуждают предмет проекта с педагогом и получают при необходимости дополнительную информацию, определяют цели. Познавательная, исследовательская инициатива проявляется всякий раз, когда студент начинает решать свою собственную задачу, а не ту, которую перед ним поставил педагог. Следует уточнить, что умение создать условия для проявления познавательной инициативы является важным моментом готовности педагога к организации проектной деятельности.
- 2) Этап планирования. Происходит распределение обязанностей между членами команды. Определение источников информации, способов сбора и анализа информации, способа представления

результатов (формы проекта). Устанавливается процедура и критерии оценки результатов и процесса проектной деятельности. На данном этапе педагог предлагает идеи, высказывает предположения, осуществляет наблюдение. Студенты формируют задачи, продумывают план действий, выбирают и обосновывают свои критерии и показатели успеха проектной деятельности.

- 3) Этап исследования. В процессе которого собирается и уточняется информация, решаются промежуточные задачи, обсуждаются варианты методом «мозгового штурма», выбирается оптимальный вариант. Основные инструменты: интервью, опросы, наблюдения, эксперименты и т.п. Педагог наблюдает, советует, косвенно руководит деятельностью учащихся. Студенты выполняют исследование, решая промежуточные задачи.
- 4) Этап формулирования результатов и (или) выводов. Происходит анализ информации, формулирование выводов. Педагог консультирует учащихся. Студенты выполняют исследование и работают над проектом, анализируя информацию, оформляют проект.
- 5) Защита проекта. Подготовка доклада: обоснование процесса проектирования, представление полученных результатов. Возможные формы отчета: устный отчет (в т.ч. с демонстрацией материалов), письменный отчет. Педагог слушает, задает целесообразные вопросы в роли рядового участника, при необходимости направляет процесс анализа. Учащиеся участвуют в коллективном самоанализе проекта и самооценке деятельности.
- 6) Экспертная оценка результатов и процесса проектной деятельности, самоанализ. Проводят анализ выполнения проекта, подводят итоги. Преподаватель оценивает усилия учащихся, их креативность, качество использования источников. Определяет потенциал продолжения проекта и качество отчета. Учащиеся участвуют в оценке путем коллективного обсуждения и самооценок деятельности [2].

Научно-исследовательская деятельность с применением метода проектов привлекает студентов к изучению важных и значимых вопросов через процесс сотрудничества. А многообразие методов построения проектной деятельности определяет возможность их вариативного использования в процессе подготовки будущих педагогов-исследователей. Проекты дают возможность углубить знания по изучаемым дисциплинам, способствуют индивидуальному раскрытию студента, и обычно вызывают более значительный интерес у студентов, чем простой репродуктивный способ добычи знаний. Таким образом

необходимо осознание того факта, что проектная деятельность должна стать неотъемлемой частью модернизации современного образования, в связи с требованиями усиления практической подготовки в новых стандартах образования, так как данный метод позволяет реально соединить теоретические знания с практическим опытом их применения.

Литература

1. Зерщикова Т. А. О способах реализации метода проектов в вузе / Проблемы и перспективы развития образования: материалы Междунар. науч. конф. (г. Пермь, апрель 2011 г.). — Пермь: Меркурий, 2011. — С. 79–82 [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://moluch.ru/conf/ped/archive/17/295/> (дата обращения: 18.09.2018).
2. Пахомова Н. Ю. Метод учебного проекта в образовательном учреждении: Пособие для учителей и студентов педагогических вузов. — М.: АР-КТИ, 2003. — 110 с.
3. Таргамадзе А. В. Использование метода проектов в формировании исследовательских умений у студентов / Журнал «Научные исследования в образовании». — 2012 [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/ispolzovanie-metoda-proektov-v-formirovanii-issledovatelских-umeniy-u-studentov> (дата обращения: 10.09.2018).

Секция 3. СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫЕ НАУКИ

Косенко Тамара Григорьевна
*кандидат сельскохозяйственных наук, доцент,
доцент кафедры агрохимии и экологии
Донской государственной аграрный университет
п. Персиановский, Россия*

УСЛОВИЯ ВЕДЕНИЯ ЭКОЛОГИЧЕСКИ БЕЗОПАСНОГО ПРОИЗВОДСТВА

Ростовская область является одной из самых крупных административных единиц Российской Федерации. Она расположена в пределах Русской и Предкавказской платформ.

При организации растениеводческих отраслей учитывают размещение хозяйства, его природно-климатические условия, специализацию, необходимость выполнения договорных обязательств.

Характер использования природных ресурсов должен способствовать снижению затрат и повышению эффективности общественного производства. Особенно это касается имеющихся видов сырья и энергии. Необходимо всемерное совершенствование производства, минимализация отходов и ликвидация потерь, наиболее рациональное использование природных ресурсов и сохранение окружающей среды от загрязнения.

Рациональное использование природных ресурсов предусматривает систему общественных мероприятий. Направленных на сохранение и приумножение природных ресурсов, улучшение основ продуктивности почв, растений, животных и других факторов производства.

Урожайность большинства культур значительно возрастает при возделывании их в севообороте, где обеспечивается предотвращение одностороннего истощения почвы, создаются условия для эффективной борьбы с сорной растительностью, рационально строится система обработки почвы и система удобрения.

В зависимости от главной товарной культуры полевые севообороты подразделяют на зерновые, свекловичные и т.д.

При установлении оптимальной насыщенности зерновыми культурами (озимой пшеницей) важное значение имеет вид севооборота. При накоплении осадков менее 500мм приемлем зернопаропропашной севооборот с долей озимой пшеницы 50–60% площади.

Применение чистого пара не дает продукции, но способствует повышению урожаев последующих культур, улучшая их качество, является эффективным средством борьбы с сорняками, вредителями и болезнями сельскохозяйственных культур.

Для сохранения почв от ветровой и водной эрозии и повышения плодородия почв используют почвозащитные или противоэрозионные севообороты с многолетними травами.

Специальные и кормовые прифермские севообороты размещают на плодородных землях, ближе к хозяйственным центрам подразделений для сокращения транспортных расходов на перевозку продукции и передвижение исполнителей к месту работы.

В прифермские севообороты включают посевы многолетних и однолетних трав на зеленый корм, корнеклубнеплоды, кукурузу на силос и другие силосные культуры.

Рост эффективности сельскохозяйственного производства осуществляется за счет интенсивных факторов [3, с. 184]. В зависимости от исходного материала и целей можно применять различные способы оценки растений [2, с. 30]. Урожайность сельскохозяйственных культур характеризует степень интенсивности сельского хозяйства [1, с. 214].

Севооборотные звенья являются составными частями каждого севооборота. Проведено сравнение продуктивности севооборотных звеньев в благоприятные годы: I — чистый пар, озимая пшеница, озимая пшеница; II — кукуруза на силос, озимая пшеница, озимая пшеница; III — зернобобовые, озимая пшеница, озимая пшеница (таблица).

Наименьшая продуктивность отмечена в звене с кукурузой на силос. Выход переваримого протеина в большем количестве обеспечивается в звене с горохом. Однако в засушливые годы преимущество данного сочетания культур незначительное. Выход зерновых и кормовых единиц в благоприятные по влагообеспеченности годы выше в звене с кукурузой на силос.

Важнейшей задачей является получение высокой прибыли, позволяющей осуществлять воспроизводство [4, с. 207]. Высокий уровень качества повышает спрос на продукцию и увеличивает прибыль предприятия за счет объема продаж и более высоких цен [5, с. 375].

Организационно-экономическая оценка севооборотов включает следующие показатели: валовая продукция со всей площади севооборота при внедрении прогрессивной технологии, техники и орга-

Таблица 1

Продуктивность севооборотных звеньев, ц/га

Вид продукции	I	II	III
Зерно, т всего	32,2	28,2	35,6
в т.ч. озимая пшеница	32,2	28,2	29,1
горох	0	0	7,9
кукуруза на силос	0	87,1	0
солома	44,9	38,6	49,9
Зерновые единицы	39,4	48,3	47,8
Кормовые единицы	47,7	54,9	53,4
Переваримый протеин	4,3	4,8	5,6

низации производства, в стоимостных, натуральных и кормовых единицах; затраты труда на производство этой продукции; прямые материально-денежные затраты на производство валовой продукции по каждому полю и всей севооборотной площади; условный чистый доход по прямым затратам и окупаемость прямых затрат; производительность труда.

Основой ландшафтных систем земледелия являются севообороты адаптивные к конкретным погодным условиям — типам ландшафтов, почве, климату.

Различные типы и виды севооборотов должны занимать земельные массивы в зависимости от характера рельефа, от потенциальных возможностей проявления эрозионных процессов.

Севооборот лучше обеспечивает использование влаги атмосферных осадков, предотвращая отрицательное влияние засухи и эрозии почв, борясь с сорной растительностью, болезнями и вредителями сельскохозяйственных культур, концентрируя приемы обработки почвы и применения удобрений в единой системе.

Севообороты объединяют все организационные и агротехнические мероприятия в целостную систему, без которой невозможно достижение высокой урожайности сельскохозяйственных культур и повышение уровня почвенного плодородия.

Необходима оптимизированная структура посевных площадей, определение экономически и агротехнически целесообразное соотношение площади под зерновыми, техническими и кормовыми культурами.

Литература

1. Косенко М.А. Выбор признаков оценки гетерозисных гибридов F1 редьки европейской / Научно-методический электронный журнал Концепт. — 2015. — Т. 8. — С. 211–215.
2. Косенко М.А. Выявление эффекта гетерозиса в селекции редьки. Вестник Донского государственного аграрного университета. — 2015. — № 1–1 (15). — С. 29–34.
3. Косенко М.А. Оценка приемов производства редьки европейской В сборнике: Современные экономические системы в условиях глобализации: состояние и перспективы развития Материалы международной научно-практической конференции. — 2017. — С. 183–187.
4. Косенко Т.Г., Лепитанова М.Б., Романов С.И. Формирование и использование производственного потенциала предприятия Научно-методический электронный журнал Концепт. — 2015. — Т. 8. — С. 206–210.
5. Финенко В.В., Косенко Т.Г. Эффективное ведение производства в новых условиях хозяйствования. В сборнике: Молодежная наука 2014: технологии, инновации. Материалы Всероссийской научно-практической конференции, молодых ученых, аспирантов и студентов. — 2014. — С. 374–375.

Секция 4. ТЕХНИЧЕСКИЕ НАУКИ

Веревкин Александр Павлович

*доктор технических наук, профессор
Уфимский государственный нефтяной технический университет
г. Уфа, Россия*

Закирничная Марина Михайловна

*доктор технических наук, профессор
Уфимский государственный нефтяной технический университет
г. Уфа, Россия*

Сагадатова Альбина Радиковна

*магистрант
Уфимского государственного нефтяного технического университета
г. Уфа, Россия*

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ КОГНИТИВНОГО ПОДХОДА В УПРАВЛЕНИИ ПРОФОРИЕНТАЦИОННОЙ РАБОТОЙ

При исследовании сложных систем наиболее перспективным является когнитивный подход, который основан на разработке и использовании моделей, полученных посредством формализации экспертных знаний об исследуемом объекте и внешней среде.

Конечной целью разработки когнитивных моделей является создание систем управления слабоструктурированными объектами, к которым относятся общественные, экономические, социальные и организационно-технические системы.

Основным этапом разработки моделей является структуризация объектов, при которой выявляются наиболее существенные факторы, характеризующие ее состояние, взаимодействие объекта и внешней среды, устанавливается перечень элементов и причинно-следственные связи, через которые взаимодействуют элементы системы и внешней

среды со стороны входов и выходов. Результатом структуризации знаний экспертов обычно является построение когнитивной карты и когнитивной модели [1–5].

Когнитивный подход к моделированию задает исследователю схему, которая позволяет ему испытывать гипотезы и прогнозировать события на основе этой модели. Известно, что прогнозные модели позволяют резко улучшить управленческие решения [6–8].

Преимуществами подхода являются [9; 10]:

- возможность использования разнообразной количественной и качественной информацией, в частности, представленной на вербальном уровне;
- сокращение времени разработки моделей, возможность их адаптации к изменяющимся условиям внешней среды;
- возможность использования опыта и знаний руководителей, не владеющих классическими методами моделирования;
- возможность использования математических методов;
- возможность использования когнитивных моделей, в сочетании с моделями логического типа, для целей сценарного моделирования. Сценарный анализ, анализ путей и циклов когнитивной карты, анализ устойчивости, прогнозирования, принятия решений, задач реализации, наблюдаемости, управляемости, оптимизации позволяет решать широкий круг задач.

В настоящее время существует проблема значительного оттока молодежи из Республики Башкортостан (РБ). На пленарном заседании Министерства образования РБ в 2017 году было озвучено, что многие абитуриенты из Башкортостана выбирают высшие учебные заведения, находящиеся в других регионах страны. Так, в 2017 году, по разным подсчетам, из Республики выехали на учебу около 20 тысяч человек. Это связано с тем, что многие федеральные вузы закрыли свои филиалы. Около пяти лет назад эта цифра не превышала 7–8 тысяч. Кроме того, в настоящее время выпускникам из регионов стало проще поступить в федеральные университеты Москвы, Санкт-Петербурга, Екатеринбурга, Казани за счет единого государственного экзамена. Большинство из них остаются работать и жить в том городе, где получили образование. Поэтому на данный момент политика республики направлена на повышение востребованности вузов и уменьшение оттока молодежи из региона. В связи с этим в Уфимском государственном нефтяном техническом университете разрабатываются мероприятия по изменению подходов к профориентационной работе с учетом специфики подготовки кафедр. Для оценки степени влияния отдельных видов мероприятий на результат приемной компании 2017 года

проводилось построение когнитивной модели профориентационной работы на примере кафедры автоматизации технологических процессов и производств.

Цель данной когнитивной модели: привлечение талантливой молодежи на технические специальности в Уфимский государственный нефтяной технический университет, в частности, на кафедру автоматизации технологических процессов и производств.

Были выбраны следующие основные концепты:

- 1) привлекательность специальности;
- 2) востребованность (наличие должности в престижной компании, количество вакансий на рынке труда, престижность специальности);
- 3) имидж (название специальности, рейтинг профессии, связь с ведущими компаниями: НК «Роснефть», ПАО «Газпром», ПАО «Транснефть», ПАО «Лукойл», и т.д.);
- 4) ценз (проходной балл);
- 5) территориальный фактор (близость к университету, близость к работе);
- 6) материальный вопрос (цена за обучение, уровень вознаграждения за ту или иную работу);
- 7) предрасположенность людей к определенным видам деятельности (личные качества человека);
- 8) возможность пройти практику в ведущих предприятиях отрасли;
- 9) мнение окружающих (родственники, друзья, СМИ, интернет).
- 10) агитационные мероприятия (дни открытых дверей, интерактивные, практические, лабораторные занятия);

Вид когнитивной карты с основными концептами по принятым критериям представлен на рисунке 1.

Концепты связаны между собой логически. Знак минус между концептами C1C4 и C1C6 говорит об обратной связи между ними.

Концепт C7 (предрасположенность к определенным видам деятельности) имеет одну связь, так как данный концепт зависит только от личного качества человека.

Назначение значений концептов проводится от 0 до 1. Вес концептов определялся методом экспертных оценок. Веса определяются значениями зачисления абитуриентов в 2017 году на кафедру автоматизации технологических процессов и производств: C1=0,6, C2=0,4, C3=0,5, C4=0,8, C5=0,7, C6=0,85, C7=0,75, C8=0,9, C9=0,95, C10=0,3. Видно, что нуждаются в повышении концепты: C2 (востребованность), C3 (имидж) и C10 (агитационные мероприятия).

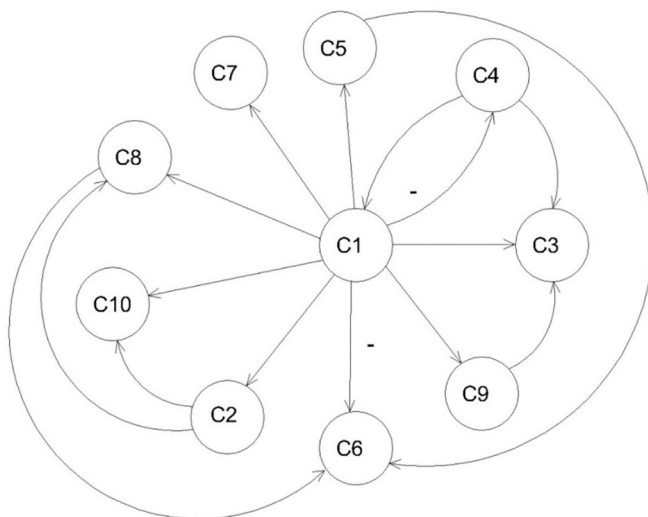

Рис. 1. Когнитивная карта с основными концептами

На основании проведенных мероприятий для построения когнитивной модели приняты следующие критерии:

- количество абитуриентов, зачисленных на первый курс программ кафедры, участвовавших в профориентационных занятиях;
- значение повышения среднего балла ЕГЭ абитуриентов, зачисленных на первый курс программ кафедры;
- количество победителей школьных олимпиад, зачисленных на первый курс программ кафедры;
- процент тех, кто подал документы в университет, которые участвовали в профориентационной работе.

Для того, чтобы ликвидировать выявленные недостатки в профориентационной работе в 2017–2018 учебном году на кафедре автоматизации технологических процессов и производств изменился подход к занятиям: усилилась интерактивная часть, добавилась игровая форма. Во-первых, занятия проводились студентами — магистрантами, во-вторых, изменилась форма занятий, в-третьих, групповое профессиональное консультирование, интерактивные конкурсы, викторины, презентации востребованных инженерно-технических специальностей, профессиональные пробы, дни открытых дверей, а также встречи с представителями различных направлений инженерной деятельности проводилось в каникулярное время. Все это в со-

вокупности позволило повысить восприятие подаваемого материала и привлечь более способных к обучению студентов.

В результате проводимых в течение учебного года мероприятий в 2018 году на кафедре автоматизации технологических процессов и производств (таблица 1) значительно увеличился поток абитуриентов.

Таблица 1

Статистика приема документов в 2017–2018 гг.

Параметры	Год поступления	
	2017	2018
Подано всего заявлений	267	1037
Всего поступивших	106	129
Средний балл ЕГЭ	216	261

Это свидетельствует о том, что привлекательность направлений кафедры стала выше, соответственно, вырос средний проходной балл ЕГЭ для поступления по программе подготовки кафедры. Таким образом, результаты приема 2018 года подтверждают, что когнитивная модель адекватна, концепты и связи между ними выбраны правильно. Когнитивную модель можно использовать для повышения престижа других специальностей УГНТУ.

В дальнейшем планируется рассмотрение данной организационно-технической системы в статике и динамике с использованием логических операторов связи с временными задержками. Данное моделирование позволит решить задачи в управлении профориентационной работы, что позволит оценить и исправить ее недостатки, и повысить эффективность профориентационной работы в вузе.

Литература

1. Давыдов С. В. Выбор управляющих факторов при когнитивном моделировании различных вариантов решений / С. В. Давыдов // Когнитивный анализ и управление развитием ситуации (CASC-2002): труды 2-й Междунар. конф.: в 2 т. — М.: ИПУ РАН, 2002. — Т. 2. — С. 51–68.
2. Дозорцев В. М., Э. Л. Ицкович, Д. В. Кнеллер. Усовершенствованное управление технологическими процессами (АРС): 10 лет в России. / Автоматизация в промышленности, 2013. — № 1. — С. 12–19.

3. Гаврилова Т. А., Хорошевский В. Ф. Базы знаний интеллектуальных систем. — СПб.: Питер, 2001. — С. 9–31.
4. Поспелов Д. А. Моделирование рассуждений. Опыт анализа мыслительных актов. — М.: Радио и связь, 1989. — С. 45–52.
5. Авхадеев В. В., Веревкин А. П., Зайнетдинов Ф. Ф., Маталинов В. И. Информационная декомпозиция и моделирование многостадийных процессов с обратимыми реакциями на основе обобщенных параметров (на примере синтеза дихлорпропанолов) / Автоматизация в промышленности, 2004. — № 1. — С. 15–17.
6. Веревкин А. П., Муртазин Т. М., Григорьева Ю. Л. Когнитивное моделирование процессов нефтепереработки с упрощенной процедурой адаптации динамических моделей / Территория «НЕФТЕГАЗ». 2018. — № 7–8. — С. 14–18.
7. Веревкин А. П. Диагностика, верификация и достоверизация данных для автоматизированных систем управления. «Нефтегазовое дело». 2016. — № 3. — С. 239–254.
8. Веревкин А. П., О. В. Кирюшин. Автоматизация технологических процессов и производств в нефтепереработке и нефтехимии. Уфа: Изд-во УГНТУ, 2005. — 171. — С. 4.
9. Воинов А. В., Гаврилова Т. А. Инженерия знаний и психосемантика: об одном подходе к выявлению глубинных знаний / Известия РАН. Техн. кибернетика 1994. — № 5. — С. 3.
10. Кузнецов О. П., Кулинич А. А., Марковский А. В. Анализ влияний при управлении слабоструктурированными ситуациями на основе когнитивных карт / Человеческий фактор в управлении // Под ред. Н. А. Абрамовой, К. С. Гинсберга, Д. А. Новикова. — М.: КомКнига, 2006. — С. 313–344.

Главатских Виктория Игоревна
*магистрант кафедры управления логистическими
проектами и системами
Одесского национального морского университета
г. Одесса, Украина*

ОБ ОПТИМИЗАЦИИ РАСХОДА ТОПЛИВА ПРИ ТРАНСПОРТИРОВКЕ НАСЫПНЫХ ГРУЗОВ

Одним из важнейших факторов, влияющим на эффективность эксплуатации морского флота, является скорость судна. От выбора скорости судов зависит время доставки грузов и пассажиров, провозная способность судов, а также расход топлива, себестоимость доставки грузов и количество вредных выбросов [1].

Значительное влияние на показатели эффективности работы судоходных компаний имеют характеристики грузопотоков, конъюнктура фрактового рынка, особенности навигации и погодные условия, особенности работы смежных видов транспорта и ряд других факторов [2]. При этом задачи планирования работы флота зачастую усложняются вследствие того, что интенсивность и структура грузопотоков в будущем могут быть подвержены значительным колебаниям. Исследованиям в этом направлении посвящен ряд научных работ. Так, в [3; 4] рассмотрены вопросы устойчивого функционирования транспортных систем в условиях неравномерного грузопотока с использованием методов имитационного моделирования. В [5] исследовался вопрос обоснования скорости движения судов контейнеровозов. Вопрос определения оптимальных сроков ремонтов оборудования с использованием методов теории случайных процессов были изучены в [6–7]. В работах [9–12] исследовались оптимальные сроки замены оборудования в условиях неопределенности.

В практике эксплуатации судов различают несколько видов скоростей: сдаточная скорость — это максимальная скорость, которую развивает судно на ходовых испытаниях после его постройки; техническая скорость — скорость, которую судно должно развивать в течение длительного периода (в период обкатки) при нормальном режиме работы двигателей и механизмов на обычном для них виде топлива; валовая эксплуатационная скорость — скорость, определяемая путём

деления всего пройденного судном расстояния на время, за которое это расстояние пройдено; экономическая скорость — скорость, при которой расходуется минимальное количество топлива.

Общий расход топлива зависит от типа и мощности судовой энергетической установки и её технического состояния, вида и сорта топлива, используемой мощности двигателя, состояния корпуса судна, а также от эксплуатационной скорости. Нормы расхода топлива устанавливаются на тепло-технологических испытаниях для каждого судна отдельно на ходу и на стоянке. Нормы расхода топлива зависят от климатических условий. В зимний период расходуется топлива больше, так как оно расходуется на прогрев грузовых помещений, лебёдок и палубных механизмов — на 6–8% больше по сравнению с летними. Среди факторов, влияющих на скорость судна, можно выделить: обрастание подводной части корпуса судна; изменение осадки судна (степень загрузки судна); влияние дифферента судна; влияние мелководья; влияние ветра, волнения и течения — погодные условия.

Затраты на топливо являются главной статьёй расходов при использовании морского транспорта. Поэтому большое значение имеет разработка комплекса мер, направленных на снижение расхода топлива при эксплуатации судов. При планировании работы судов в трамповом судоходстве для перевозки тяжелых массовых грузов производится расчёт бункеровки. Экономический эффект рейсов зависит от баланса между количеством перевозимого груза и запасами топлива. Имеет смысл составлять план бункеровки судна на рейс с учетом всех особенностей маршрута и возможных портов бункеровки. При этом следует принимать во внимание цены на топливо в каждом порту, включая стоимость доставки к борту судна, продолжительность бункеровки, возможность пополнения топливом на внешнем рейде, где не требуется оплата портовых сборов, действующие местные таможенные, экологические и прочие специальные требования к бункеровке судов. Пункт о праве судовладельца на заход в промежуточный порт для бункеровки следует включать в рейсовый чартер. Также судовладельцами учитывается возможность экономии топлива от движения судна с пониженной скоростью, что может дать значительный экономический эффект как в трамповом, так и в линейном и торгово-промышленном судоходстве. С одной стороны, снижение скорости движения судов позволяет сэкономить топливо и, следовательно, уменьшить себестоимость грузоперевозок. Но, с другой стороны, слишком медленное передвижение груза не всегда может быть приемлемым для грузовладельца. Для исследования данной проблемы нами использованы методы многокритериальных оценок. Это позволило выбирать экономически обоснованный уровень скорости движения судов, учитывая время транспортировки груза.

Литература

1. Лапкина И. А. Определение оптимальной эксплуатационной скорости судов-контейнеровозов при изменении объемов перевозок на линии / И. А. Лапкина, О. В. Акимова // Методи та засоби управління розвитком транспортних систем. — 2011. — № 18. — С. 165–181.
2. А. Г. Лошкарев, В. В. Степкова Коммерческая эксплуатация судов: практикум — Херсон: Издательство Херсонской государственной морской академии, 2012. — 91 с.
3. Lapkina I. O. Optimization of the structure of sea port equipment fleet under unbalanced load / I. O. Lapkina, M. O. Malaksiano, M. O. Malaksiano // Actual Problems of Economics. — 2016. — Vol. 9, Issue 183. — P. 364–371.
4. Lapkina I. O. Modelling and optimization of perishable cargo delivery system through Odesa port / I. O. Lapkina, M. O. Malaksiano // Actual Problems of Economics. — 2016. — Vol. 3, Issue 177. — P. 353–365.
5. Notteboom T. Fuel surcharge practices of container shipping lines / Cariou P. // Institute of Transport and Maritime Management Antwerp. 2009. — Vol. 37.
6. Малаксиано Н. А. Об оптимальных сроках ремонтов сложного портового оборудования / Н. А. Малаксиано // Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Економіка. — 2012. — № 6. — Вип. 3. — С. 186–195.
7. Malaksiano M. O. On the optimal repairs and retirement terms planning for complex port equipment when forecast level of employment is uncertain / M. O. Malaksiano // Economic cybernetics. — 2012. — № 4–6 (76–78). — P. 49–56.
8. Malaksiano N. A. On the stability of economic indicators of complex port equipment usage / N. A. Malaksiano // Actual Problems of Economics. — 2012. — Vol. 12, Issue 138. — P. 226–233.
9. Lapkina I. Estimation of fluctuations in the performance indicators of equipment that operates under conditions of unstable loading / I. Lapkina, M. Malaksiano // Eastern-European Journal of Enterprise Technologies. — 2018. Vol. 1. — Issue 3(91). — P. 22–29.
10. Lapkina I. Elaboration of the equipment replacement terms taking into account wear and tear and obsolescence / I. Lapkina, M. Malaksiano // Eastern-European Journal of Enterprise Technologies. — 2018. — Vol. 3, No. 3(93). — P. 30–39.
11. Лапкина И. А. О повышении устойчивости показателей эффективности при планировании сроков обновления сложного оборудования / И. А. Лапкина, Н. А. Малаксиано // Вісник ОНМУ: Зб. наук. праць. — Одеса: ОНМУ, 2018. № 1, — Вип. 54. — С. 207–217.
12. Малаксиано Н. А. Использование многокритериальных оценок для уменьшения рисков при планировании ремонтов и замен сложного портового оборудования, функционирующего в условиях неполностью определенного грузопотока / Н. А. Малаксиано // Методи та засоби управління розвитком транспортних систем: зб. наук. праць. ОНМУ. — 2013. — № 1 (20). — С. 7–27.

Иванова Виктория Владиславовна

магистр

*Учебно-научного института морского бизнеса
Одесского национального морского университета
г. Одесса, Украина*

АНАЛИЗ УСТОЙЧИВОСТИ ПРОЕКТОВ ПРИБРЕТЕНИЯ СУДОВ БАЛКЕРОВ

Морской транспорт является одним из основных звеньев в системе международных экономических отношений. Развитие мирового морского торгового флота и изменение его структуры обуславливается тенденциями международной торговли и международных морских перевозок, а также ростом глобальной экономики. Эффективность работы судоходных компаний существенно зависит от характеристик грузопотоков, конъюнктуры фрахтового рынка, рыночных цен на новые и бывшие в употреблении суда, цен на горюче-смазочные материалы и ряд других факторов. Большинство из этих факторов подвержены значительным случайным колебаниям [6; 7]. Поэтому большой практический интерес представляет разработка методов повышения устойчивости показателей эффективности функционирования транспортных систем. Исследованиям в этом направлении посвящен ряд научных работ. Так, в [6] исследуется эффективность инвестиционных проектов судоходных компаний в ситуациях риска. В работах [10; 11] использованы методы имитационного моделирования для анализа проблем устойчивого функционирования транспортных систем в условиях неравномерного грузопотока. В [5] исследованы современные тенденции развития мировой судостроительной отрасли с позиции теории экономических циклов. Вопросы повышения устойчивости показателей эффективности функционирования транспортных систем за счет выбора оптимальных сроков ремонтов оборудования с использованием методов теории случайных процессов были изучены в [4; 12; 13]. В работах [2; 3; 8; 9] исследовались оптимальные сроки замены оборудования в условиях неопределенности.

Целью данного исследования является изучение тенденций изменения грузопотоков, фрахтового рынка, стоимости горюче-смазочных

материалов и рыночной стоимости судов для анализа устойчивости проектов покупки и эксплуатации судов балкеров. Исследования показали, что в течение последних нескольких лет наблюдается тенденция к общему снижению показателей темпов роста основных мировых экономик. Так, в 2016 году наблюдался общий экономический рост в странах с развитой экономикой в пределах 1,7%, в странах с развивающейся экономикой — 3,6%, а в странах с переходной экономикой — 0,4% [6; 7]. При этом, наблюдается замедление темпов развития мирового флота и сохранение избыточного тоннажа [14].

Рынок морских сухогрузных перевозок является циклическим: растущий рынок сменяется падающим рынком и наоборот. В 2016 году портфель заказов на суда значительно уменьшился, причиной послужило списание, отсрочка поставок, низкая контрактная активность и отмена заказов. Однако, рынок по-прежнему слишком велик, учитывая нынешний избыточный тоннаж и ожидание будущего спроса [5]. В результате дисбаланса на сухогрузном рынке, средний доход снизился во всех сегментах флота. Это привело к тому, что суда многих судовладельцев были на простое. Для роста основных показателей и повышения ставок фрахта требуется устойчивое увеличение спроса и низкий уровень контрактных поставок.

Объем продаж секонд-хенд судов в 2016 увеличился примерно на 30% по сравнению с 2015 г. В первом квартале 2017 года цены на суда секонд-хенд выросли почти на 30% (рис. 1) [6; 7].

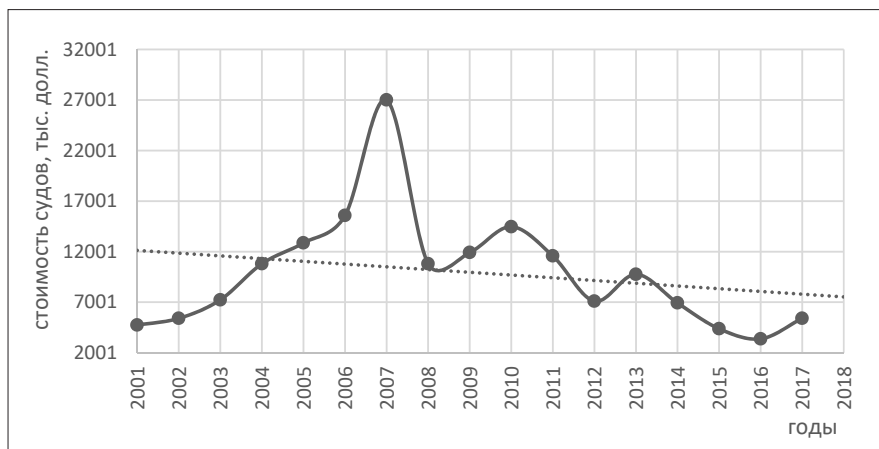

Рис. 1. Изменение стоимости десятилетних балкеров дедевейтом 21 тыс. т. 2001–2017 гг. [6]

На рис. 2 представлен график изменения фрахтовых ставок на перевозку зерна из Одессы в Александрию в период 2000–2017 гг. (партия 15–20 тыс. т.).

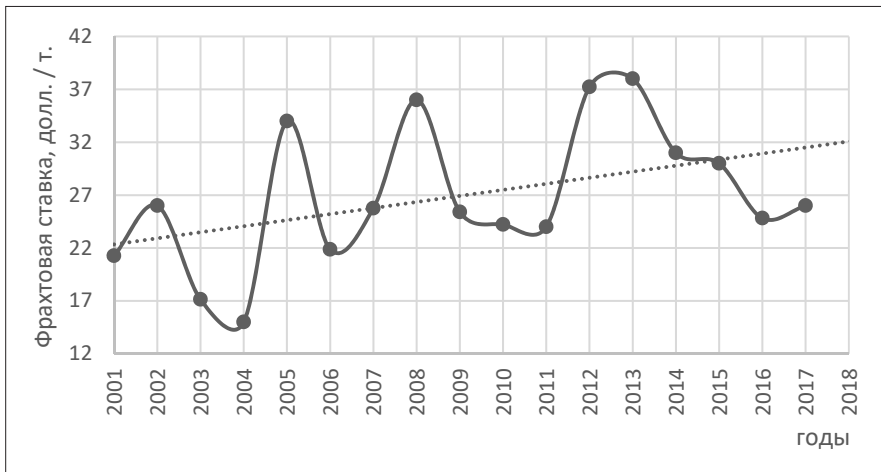

Рис. 2. Изменение величины фрахтовых ставок на перевозку зерна из Одессы в Александрию в 2001–2017 гг. (партия 15–20 тыс. т.)

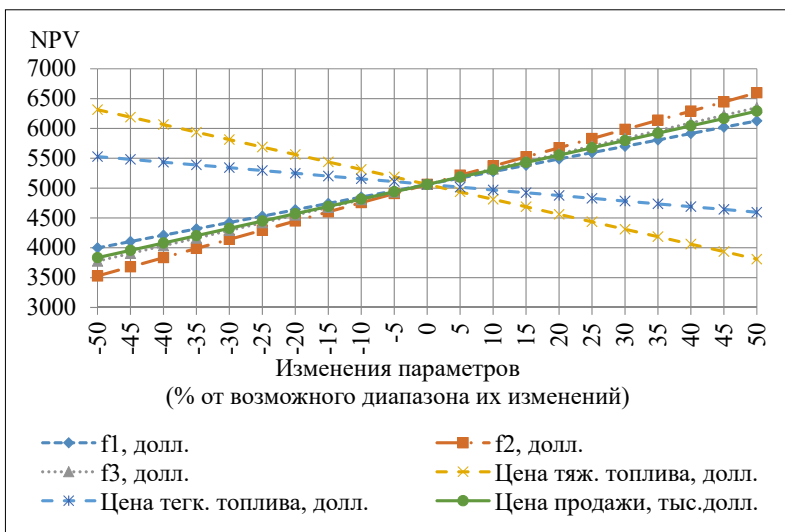

Рис. 3. Диаграмма чувствительности значений NPV проекта приобретения судна балкера дедвейтом 21 тыс. т.

Ввиду волатильности фрахтового рынка, при обосновании проектов приобретения и эксплуатации судов балкеров нужно учитывать не только средние ожидаемые показатели эффективности, но также необходимо оценивать риски этих проектов. На основании выполненного анализа возможных колебаний будущих значений фрахтовых ставок, изменений стоимости топлива, а также изменений стоимости судна, был выполнен анализ чувствительности значений NPV (Net Present Value) проекта приобретения и эксплуатации различных судов балкеров тоннажностью 16–25 тыс. т. в бассейнах Черного и Средиземного морей. Так, на рис. 3. приведена диаграмма чувствительности NPV, которая позволяет оценить степень влияния различных факторов на значение NPV проекта приобретения и эксплуатации судна «SEA MAGIC».

Из рис. 3 видно, что показатели эффективности использования судов наиболее чувствительны к изменениям фрахтовых ставок. Также сильное влияние на значение NPV имеет стоимость судов.

Литература

1. Лапкина И. А. Анализ эффективности инвестиционного проекта судовой компании в ситуациях риска / И. А. Лапкина, Т. В. Болдырева // Методи та засоби управління розвитком транспортних систем. — 2001. — Вип. 1. — С. 28–42.
2. Лапкина И. А. О повышении устойчивости показателей эффективности при планировании сроков обновления сложного оборудования / И. А. Лапкина, Н. А. Малаксиано // Вісник ОНМУ: Зб. наук. праць. — Одеса: ОНМУ, 2018. № 1, — Вип. 54. — С. 207–217.
3. Малаксиано Н. А. Использование многокритериальных оценок для уменьшения рисков при планировании ремонтов и замен сложного портового оборудования, функционирующего в условиях неполностью определенного грузопотока / Н. А. Малаксиано // Методи та засоби управління розвитком транспортних систем: зб. наук. праць. ОНМУ. — 2013. — № 1 (20). — С. 7–27.
4. Малаксиано Н. А. Об оптимальных сроках ремонтов сложного портового оборудования / Н. А. Малаксиано // Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Економіка. — 2012. № 6, — Вип. 3. — С. 186–195.
5. Никифоров В. Г. Современные тенденции развития мировой судостроительной отрасли с позиции теории экономических циклов: статья [Электронный ресурс] / В. Г. Никифоров, Д. С. Неслухов // Вестник АГТУ. Сер.: Экономика. — 2017. — № 3. Режим доступа к статье: http://vestnik.astu.org/Content/UserImages/file/economics_2017_3/12.pdf

6. BRS Group Annual Reviews. 2018–2002. Report by Barry Rogliano Salles. — Paris, 2018–2002. Available at: http://www.brsbrokers.com/review_archives.php
7. Danish Ship Finance (Danmarks Skibskredit A/S). Shipping Market Review. — Copengagen, 2017. Available at: <https://www.shipfinance.dk/media/1735/shipping-market-review-may-2017.pdf>
8. Lapkina I. Elaboration of the equipment replacement terms taking into account wear and tear and obsolescence / I. Lapkina, M. Malaksiano // Eastern-European Journal of Enterprise Technologies. — 2018. — Vol. 3, No. 3 (93). — P. 30–39.
9. Lapkina I. Estimation of fluctuations in the performance indicators of equipment that operates under conditions of unstable loading / I. Lapkina, M. Malaksiano // Eastern-European Journal of Enterprise Technologies. — 2018. Vol. 1. — Issue 3(91). — P. 22–29.
10. Lapkina I.O. Modelling and optimization of perishable cargo delivery system through Odesa port / I.O. Lapkina, M.O. Malaksiano // Actual Problems of Economics. — 2016. — Vol. 3, Issue 177. — P. 353–365.
11. Lapkina I.O. Optimization of the structure of sea port equipment fleet under unbalanced load / I.O. Lapkina, M.O. Malaksiano, M.O. Malaksiano // Actual Problems of Economics. — 2016. — Vol. 9, Issue 183. — P. 364–371.
12. Malaksiano M.O. On the optimal repairs and retirement terms planning for complex port equipment when forecast level of employment is uncertain / M.O. Malaksiano // Economic cybernetics. — 2012. — № 4–6 (76–78). — P. 49–56.
13. Malaksiano N.A. On the stability of economic indicators of complex port equipment usage / N.A. Malaksiano // Actual Problems of Economics. — 2012. — Vol. 12, Issue 138. — P. 226–233.
14. Review of Maritime Transport. 2017. Report by the UNCTAD secretariat. — New York and Geneva, 2017. — 130 p.

Петриченко Ліка Володимирівна

магістр

Учбово-наукового інституту морського бізнесу
Одеського національного морського університету
м. Одеса, Україна

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ПЕРЕВЕЗЕНЬ ВАНТАЖІВ ПО ВВШ УКРАЇНИ

Сучасний стан використання зовнішньоторговельного потенціалу річкового транспорту в багатьох країнах світу переконливо свідчить, що роль річкового транспорту у забезпеченні перевезень вантажів і пасажирів у внутрішньому та закордонному сполученні зростає. Це пояснюється перш за все найнижчою собівартістю вантажних перевезень у перерахунку на 1 умовну тону вантажу (рис. 1). Показник енергоефективності внутрішнього водного транспорту у 10 разів перевищує автомобільні перевезення та у 5 разів — залізничні [1; 4; 6].

В українські порти експортні вантажі потрапляють здебільшого залізничним та автомобільним транспортом. Через недостатньо розвинуту інфраструктуру, річковий флот майже не приймає участі (близько 1%) в міжнародних вантажних перевезеннях. Регіонами формування вантажів здебільшого є центральний, східний та південно-східний регіони, що прилягають до річок Дніпро та Південний Буг. Ця обставина

Рис. 1. Вартість внутрішніх перевезень, транспортування на відстань 100 км — \$/т. [14]

дає змогу розвивати річкові перевезення барже буксирними суднами. В залежності від напрямку перевезень можливо використання ББС внутрішнього, морського або змішаного «ріка-море» плавання [12].

Україна має 10 головних річкових портів, усі вони переважно розташовані на Дніпрі. Від гирла до Києва Дніпро відкриває доступ для морських суден і вище Києва та на його великих притоках — для річкових суден, що виконують як внутрішні, так і міжнародні перевезення. Системою каналів, зв'язаною з іншими річками перевозять вантажі до Білорусі, Польщі та Росії. При цьому, Київ є основним портом у верхній течії Дніпра, який, в т.ч. забезпечує реалізацію транзитних вантажопотоків і має можливість виходу до Балтійського моря [6].

Дніпро, є міжнародним внутрішнім водним шляхом категорії «Е». Цей фактор дозволяє йому забезпечити оптимальний розподіл транспортних потоків з Центральної та Східної Європи в напрямку портів Чорного моря. За умов створення відповідної логістичної інфраструктури та поліпшення умов для судноплавства, Дніпро може грати важливу роль в логістичних ланцюгах, об'єднавши Дунай, Чорне, Балтійське та Середземне моря [7].

В роботі розглянуто можливість та перспективи відродження наскрізного шляху по Дніпру — магістралі E40, проект якої є практично відновленням стародавнього шляху «З варяг у греки», та його частини між Україною та Білоруссю. Проведено аналіз перспективних вантажопотоків та вплив їхнього зростання на межуючі країни.

Рис. 2. Довгострокова стратегія розвитку ВВШ [8]

Міжнародна річкова магістраль Е40 буде починатися в Гданську і закінчуватися Херсоном та виходом в Чорне море [15]. Відродження Е-40 відкриє Білорусі, Польщі, Україні та іншим країнам нові можливості для розвитку торгівлі та транскордонного туризму, а також забезпечить стабільне зростання транзиту та перевезень територією України (Рис. 2) [8].

Прогноз вантажних перевезень включає не тільки передбачувані обсяги контейнерних перевезень, а й існуючі навалочні вантажі на території, що обслуговуються водним транспортом Е40, такі як вугілля в Польщі; калійні солі, рафіновані нафтопродукти і вироби з каменю в Білорусі; металопродукції, зерна та інших видів товарів в Україні.

Потенційно по Дніпру щорічно може обслуговуватись вантажопотік обсягом 10–12 млн. т вантажів і більше. Це перевезення навалювальних вантажів в обсязі 9 млн. т (будівельні, зерно, вугілля, руда), тарно-штучні вантажі — 1 млн. т (метал, ліс, добрива), контейнери — до 100 тис. TEU. Однак, якщо врахувати, що в 1990 р обсяги перевезень річковим транспортом становили 66 млн. т, а в 2017 р. — трохи більше 4 млн. т, то можна вважати, що Дніпро значною мірою втратив свій потенціал. Для порівняння: вантажопотік по річках Одер, Вісла і Рейн складає близько 450 млн. т, а по Дунаю — 80 млн. т [4; 5].

Одна з потенційних ринкових ніш для розвитку внутрішнього водного транспорту — контейнерні перевезення по Дніпру (Рис. 3)

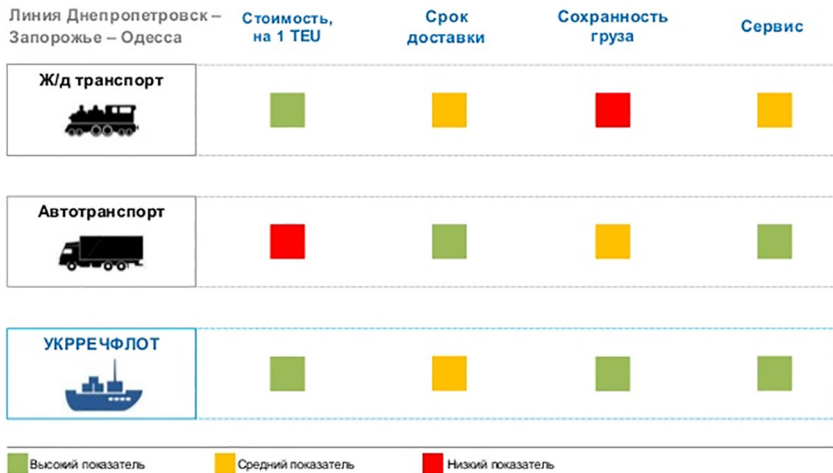

Рис. 3. Порівняльні характеристики основних видів логістики контейнерних перевезень [13]

[10]. За оцінкою експертів проекту TEN-T, частка річкових перевезень могла б досягти 411,8 тис. TEU, (з яких 188,8 тис. TEU — імпорт і 223 тис. TEU- експорт), головним чином, через Дніпропетровський або Запорізький річкові порти [2].

Для роботи на перевезеннях експортно-імпортних вантажів із річкових портів в іноземні порти Чорного, Середземного, Північного і Балтійського морів можуть бути задіяні теплоходи типу «Буг» і «Десна» дедвейтом 6,3 і 3,5 тис. т відповідно, які нині експлуатуються Укррічфлотом. Для перевезення внутрішньобасейнових вантажів на Дніпрі і в каботажі можуть застосовуватися нині діючі суховантажні теплоходи проектів 559Д і 559М у складі з баржами Д-021 загальною вантажопідйомністю 3,5 тис. т, теплоходи типу «Славутич», а також річкові барже-буксирні каравани, які експлуатуються компанією «Нібулон» [2].

Завдяки стратегічному і географічному положенню, Україна знаходиться на основних маршрутах міжнародних вантажних перевезень, що призводить до великої зацікавленості ЄС українським транзитно-транспортним потенціалом. Чотири з 10 загальноєвропейських коридорів (рис. 4), які ЄС зобов'язався підтримувати, проходять через територію України. Цими коридорами, за класифікацією ЄС, є:

Коридор III: Берлін-Вроцлав-**Львів-Київ**

Коридор V: Трієст-Любляна-Будапешт-**Львів**

Коридор VII: Рейн-Майн-**Дунай**

Коридор IX: Гельсінкі-**Київ-Одеса**-Кишинів-Бухарест-Пловдив-Александруполіс [11].

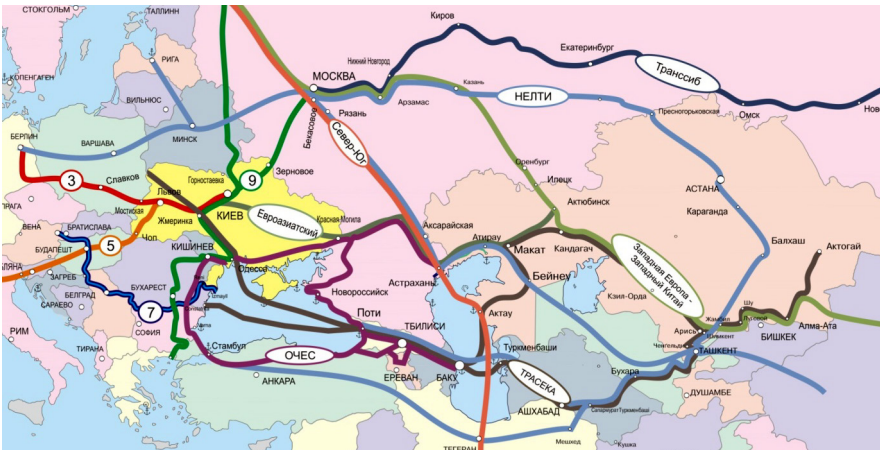

Рис. 4. Тран'європейська транспортна система [7]

За відповідних організаційних рішень і необхідної модернізації ВВП Україна могла б стати суттєвою для ЄС транзитною територією. Одним з істотних умов є послідовна реалізація інвестицій, що поліпшують судноплавність шляху, а також зниження зборів за шлюзування і за підняття розвідних мостів [3].

Література

1. Проект постанови КМУ «Про затвердження Державної програми розвитку внутрішнього водного транспорту на період 2014–2020 року» / Міністерство інфраструктури України — 25.04.2013 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.mtu.gov.ua/uk/alias_50/33386.html
2. Аніщенко О. В. Річковий транспорт України: сучасний стан та економічні перспективи розвитку / О. В. Аніщенко // Бізнес-навігатор. — 2018. № 2–1 (45). — С. 36–41.
3. Восстановление водного пути Е40 на участке Днепр-Висла: от стратегии к планированию / Итоговый отчет по технико-экономическому обоснованию. — Гданьск. — 2015. — 219 с.
4. Емельянова Елена Ресурсный потенциал речного транспорта Украины: проблемы, задачи и меры по развитию и эффективному использованию / Транспорт. 21.04.2014. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://transport-journal.com/komentarii-obzori/resursnyiy-potentsyal-rechnoho-transporta-ukraynyi-problemyi-zadachy-y-meryi-po-razvytyyu-y-effektivnomu-yspolzovanyuu/>
5. Ефименко К.: «Потенциал речного транспорта должен работать на полную мощность» [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.kreschatik.kiev.ua/ua/2787/news/1275398785.html>.
6. Кудирко Л. П. Экспортный потенциал речного транспорта в Украине / Л. П. Кудирко, А. В. Троцан, О. Ю. Емельянова // Економічний простір. — 2014. — № 84. — С. 15–27.
7. Логистические процессы и морские магистрали II / Внутренние водные пути коридора ТРАСЕКА: Анализ ситуации на р. Днепр. — 2013. — 48 с.
8. Партола А. І. Державна політика в галузі річкового водного транспорту України / А. І. Партола // Міжнародні економічні відносини та світове господарство. — 2017. — № 16, ч. 2. — С. 61–64.
9. Проект постанови КМУ «Про затвердження Державної програми розвитку внутрішнього водного транспорту на період 2014–2020 року» // Міністерство інфраструктури України — 25.04.2013 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.mtu.gov.ua/uk/alias_50/33386.html

10. Тимощук О. М. Контейнерні перевезення основний вектор річкової логістики / О. М. Тимощук, О. В. Мельник // Транспорт і логістика: проблеми та рішення: Збірник наукових праць за матеріалами VIII-ї Міжнародної наук.-практ. конф. — Київ / Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля, Одеський національний морський університет — Одеса: КУПРІ-ЄНКО СВ, 2018. — С. 293–296.

11. Україна: Дослідження щодо сприяння торгівлі і транзиту. — Київ: Світовий банк, 2010. — 120 с.

12. Щербіна О. В. Формування переваг використання барже буксирних суден для міжнародних перевезень українських експортних вантажів / О. В. Щербіна, О. В. Акімова. — 2015. — 8 с.

13. BAKER TILLY. «Речная логистика на пороге перемен». [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.bakertilly.ua/ru/news/id1116>

14. BusinessViews. Только вперед: как транспорт может обеспечить рост ВВП Украины на 30% від 12 жовтня 2016 р. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://businessviews.com.ua/ru/economy/id/gid-po-transportnoj-sisteme-1291/>

15. Proget: From the Black to the Baltic Sea: prospects for restoration of the E40 waterway connection via the rivers of Poland, Belarus and Ukraine. 2015. — 42 p.

Трискач Светлана Сергеевна

магистрант

*Учебно-научного института морского бизнеса
Одесского национального морского университета
г. Одесса, Украина*

АНАЛИЗ СОСТОЯНИЯ И ТЕНДЕНЦИЙ РАЗВИТИЯ СУДОХОДНОЙ ОТРАСЛИ

Развитие морского торгового флота зависит от темпов роста глобальной экономики, международной торговли и объема международных морских перевозок. Для эффективного функционирования судоходных компаний в условиях конкурентной борьбы необходимо анализировать тенденции развития фрахтового рынка, исследовать сильные и слабые стороны собственной хозяйственной деятельности и деятельности конкурентов, а также развивать способности адаптации к возможным изменениям ситуации на рынке морских перевозок. В настоящее время сектор морского транспорта по-прежнему сталкивается с последствиями экономического кризиса 2008 года. В этом году объемы мировой морской торговли увеличились на 2,6 процента по сравнению с 1,8 процентами в прошлом году. По прогнозам аналитиков [1], ожидается увеличение спроса на рынке контейнерных и балкерных перевозок. В целом в структуре мирового флота доля судов, эксплуатируемых свыше 20 лет, составляет более половины по числу судов и около 10% по тоннажу [2]. Наблюдается тенденция к увеличению грузоместимости новых судов. Средний дедейт судна новых судов (0–4 года) составляет около 42 тыс. т, а старых (свыше 20 лет) — около 6 тыс. т. Ужесточения в области охраны окружающей среды требуют от судовладельцев обновления флота.

Введение новых экологических норм приводят к переводу старых судов в регионы, где действуют более низкие требования к охране окружающей среды. Сдача судов на слом ведет к обновлению флота, позволяет снизить избыточное предложение на фрахтовом рынке и способствует улучшению экологической обстановки, поскольку на слом отправляются менее экологичные суда с более высоким расходом топлива. Новые суда имеют большую грузоместимость, а чем

выше объем перевозок, тем ниже транспортные издержки в расчете на единицу перевозимого груза и выше экономия, обусловленная эффектом масштаба.

Выбор скорости движения судов является фактором, существенно влияющим на расход топлива. Политика стимулирования мер по экономии расхода топлива дает ощутимый экономический эффект. Значительной экономии топлива можно достигнуть, если по условиям рейсового задания допускается снижение скорости судна. Под экономической скоростью понимается такая скорость, которая при наличии резерва ходового времени позволяет судну своевременно прибыть в порт назначения, обеспечивая максимальную экономию горюче-смазочных материалов. В работах [3–6] исследованы вопросы обоснования скорости движения судов и оптимальных сроков ремонтов оборудования. Оптимальные сроки замены оборудования в условиях неопределенности исследованы в [7–9].

По данным Review of Maritime Transport, за промежуток времени с 1 января 2007 года по 1 января 2017 года торговый флот стран Черноморья сократился на 7,3%, при этом его доля в дедейте мирового флота сократилась в два раза. За два последних десятилетия в совокупности флот всех черноморских стран потерял почти 48% своего дедеята и почти в 4,5 раза уменьшил свою долю в составе мирового торгового флота. Развитие речного судоходства является перспективным направлением транспортной системы Украины. Однако для этого требуется значительная модернизация транспортной инфраструктуры [2].

Спрос и предложение на фрахтовом рынке формируются под влиянием большого числа случайных факторов. Планирование работы судоходных компаний зачастую усложняется из-за существенных изменений грузопотоков. В работах [10–12] рассмотрен ряд вопросов, связанных с обеспечением устойчивого функционирования транспортных систем в условиях неравномерного грузопотока с использованием методов имитационного моделирования.

Зерновые грузы занимают важное место на открытом фрахтовом рынке трампового тоннажа. В секторе международного рынка зерновых культур Украина занимает одну из лидирующих ниш с огромным аграрным потенциалом, в распоряжении которой являются качественные черноземы, близкое расположение источников водных ресурсов и квалифицированная рабочая сила. По итогам маркетингового года, который длился с 1 июля 2017 года по 30 июня 2018 года, Украина экспортировала 39,4 млн. т зерновых культур. Для сравнения, в 2016/2017 маркетинговом году Украина установила

рекорд по экспорту зерновых — 43,9 млн. т. Поставки кукурузы составили 20,7 млн. тонн, пшеницы — 17,5 млн. т, ячменя — 5,4 млн. т. То есть, в прошлом году экспорт зерновых был на 4,5 млн. т выше. Внешнеторговый оборот продукции агропромышленного комплекса за январь-февраль 2018 г. составил 3,7 млрд. дол., из которых 2,8 млрд. дол. приходится на экспорт украинских аграрных и продовольственных товаров. Географию экспорта украинской пшеницы в 2018 году планируется расширить рынками Китая и Вьетнама.

Анализируя торговлю такими зерновыми культурами как кукуруза, пшеница и ячмень по континентам мира, можно отметить, что в 2016 /2017 маркетинговом году наибольшие объемы импорта кукурузы в стоимостном выражении приходились на страны Азии (11257 млн. дол.), Северной и Южной Америки (7030 млн. дол.), пшеницы — на страны Азии (1033 млн. дол.), а ячменя — на страны Азии (1152 тыс. дол.) [2].

Литература

1. Review of Maritime Transport / UNCTAD — 2017. — P. 21–56.
2. Ильницький К.Н. Торговый флот Черноморья: десять лет спустя [Электронный ресурс] / К.Н. Ильницький // Порты Украины. — 17.09.2018. — Режим доступа: <https://ports.com.ua> (Дата обращения: 17.09.2018).
3. Lapkina I. Estimation of fluctuations in the performance indicators of equipment that operates under conditions of unstable loading / I. Lapkina, M. Malaksiano // Eastern-European Journal of Enterprise Technologies. — 2018. Vol. 1. — Issue 3(91). — P. 22–29.
4. Малаксиано Н.А. Об оптимальных сроках ремонтов сложного портового оборудования / Н.А. Малаксиано // Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Економіка. — 2012. № 6, — Вип. 3. — С. 186–195.
5. Malaksiano M. O. On the optimal repairs and retirement terms planning for complex port equipment when forecast level of employment is uncertain / M. O. Malaksiano // Economic cybernetics. — 2012. — № 4–6 (76–78). — P. 49–56.
6. Notteboom T. Fuel surcharge practices of container shipping lines / Cariou P. // Institute of Transport and Maritime Management Antwerp. 2009. Vol. 37.
7. Lapkina I. Elaboration of the equipment replacement terms taking into account wear and tear and obsolescence / I. Lapkina, M. Malaksiano // Eastern-European Journal of Enterprise Technologies. — 2018. — Vol. 3, No. 3 (93). — P. 30–39.

8. Лапкина И. А. О повышении устойчивости показателей эффективности при планировании сроков обновления сложного оборудования / И. А. Лапкина, Н. А. Малаксиано // Вісник ОНМУ: Зб. наук. праць. — Одеса: ОНМУ, 2018. № 1, — Вип. 54. — С. 207–217.

9. Малаксиано Н. А. Использование многокритериальных оценок для уменьшения рисков при планировании ремонтов и замен сложного портового оборудования, функционирующего в условиях неполностью определенного грузопотока / Н. А. Малаксиано // Методи та засоби управління розвитком транспортних систем: зб. наук. праць. ОНМУ. — 2013. — № 1 (20). — С. 7–27.

10. Malaksiano N. A. On the stability of economic indicators of complex port equipment usage / N. A. Malaksiano // Actual Problems of Economics. — 2012. — Vol. 12, Issue 138. — P. 226–233.

11. Lapkina I. O. Optimization of the structure of sea port equipment fleet under unbalanced load / I. O. Lapkina, M. O. Malaksiano, M. O. Malaksiano // Actual Problems of Economics. — 2016. — Vol. 9, Issue 183. — P. 364–371.

12. Lapkina I. O. Modelling and optimization of perishable cargo delivery system through Odesa port / I. O. Lapkina, M. O. Malaksiano // Actual Problems of Economics. — 2016. — Vol. 3, Issue 177. — P. 353–365.

Секция 5. ЭКОНОМИЧЕСКИЕ НАУКИ

Азларова Муштарийбегим Аброр кизи
студент

*Ташкентского государственного экономического университета
г. Ташкент, Узбекистан*

Маматалиев Бобур Саидназар ўгли
студент

*Ташкентского государственного экономического университета
г. Ташкент, Узбекистан*

Шеримбетов Муминбой Давронбек ўгли
студент

*Ташкентского государственного экономического университета
г. Ташкент, Узбекистан*

НЕОБХОДИМОСТЬ ИННОВАЦИОННЫХ МЕХАНИЗМОВ БЮДЖЕТНОГО ФИНАНСИРОВАНИЯ И КРЕДИТОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ НОВОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИТУАЦИИ

THE NEED FOR INNOVATIVE MECHANISMS OF BUDGET FUNDING AND CREDITING IN THE CONDITIONS OF NEW ECONOMIC SITUATION

***Аннотация.** В условиях дефицита бюджетных ресурсов приобретает актуальность вопрос о вовлечении в систему поддержки инновационного сектора экономики банков, располагающих достаточной финансовой и инфраструктурной базой. Однако существует ряд факторов, сдерживающих участие банковского сегмента в финансировании инновационных проектов. Это обуславливает значимость разработки мероприятий, направленных на формирование*

эффективных форм интеграционного взаимодействия банков и государства. Исследуются экономические отношения, возникающие в процессе взаимодействия государственных институтов развития и учреждений банковского сектора в сфере финансового обеспечения компаний, осуществляющих инновационную деятельность. Цели. Анализ действующего механизма участия банковского сектора в системе поддержки инновационных предприятий и разработка на основе полученных выводов практических рекомендаций по его совершенствованию для повышения конкурентоспособности национальной экономики. Методология. Исследование проведено в рамках системного подхода на основе использования общенаучных методов сравнения, анализа, синтеза динамических рядов и структурных характеристик элементов исследуемой области, графической интерпретации данных, обеспечивших обоснованность оценок и выводов. Результаты. Рассмотрен трехуровневый механизм банковского участия в системе финансовой поддержки инновационного бизнеса. Разработаны направления реализации мероприятий по активизации участия банков в системе финансовой поддержки инновационной деятельности. Выводы. Практическое воплощение предложенных мероприятий позволит увеличить и эффективно реализовать финансовый потенциал банковского сектора посредством его участия в системе финансовой поддержки инновационных предприятий, выступающих основой интенсивного экономического роста и преодоления кризиса. Полученные данные и рекомендации могут использоваться при разработке государственной политики.

Ключевые слова: инновационные проекты, банковское финансирование, государственная поддержка, банки развития, кредитование инновационных компаний.

Summary. Given the shortage of budgetary resources, the issue of involving banks in the support system of the innovation sector of the economy has sufficient financial and infrastructure base. However, there are a number of factors constraining the participation of the banking segment in the financing of innovative projects. This determines the importance of the development of measures aimed at the formation of effective forms of integration interaction between banks and the state. The author studies economic relations arising in the process of interaction between state development institutions and banking sector institutions in the field of financial support for companies engaged in innovation activities. Goals Analysis of the current mechanism of participation of the banking sector in the system of support of innovative enterprises and

the development on the basis of the findings of practical recommendations for its improvement to improve the competitiveness of the national economy. Methodology. The study was carried out within the framework of a systems approach based on the use of general scientific methods of comparison, analysis, synthesis of dynamic series and structural characteristics of elements of the studied area, graphic interpretation of data that ensured the validity of the estimates and conclusions. Results. The three-tier mechanism of banking participation in the system of financial support for innovative business is considered. Directions for the implementation of measures to enhance the participation of banks in the system of financial support for innovation have been developed. Findings. Practical implementation of the proposed measures will increase and effectively realize the financial potential of the banking sector through its participation in the system of financial support for innovative enterprises, which are the basis of intensive economic growth and overcoming the crisis. The findings and recommendations can be used in the development of public policy.

Key words: innovative projects, bank financing, state support, development banks, lending to innovative companies.

Проведение экономических реформ, формирование унитарной модели отечественной государственности в корне изменили основы функционирования бюджетного финансирования и кредитования. В переходный период динамичное развитие бюджетной системы не сопровождалось адекватным развитием базовых положений бюджетного финансирования и кредитования из-за отсутствия теоретических основ и методологии механизма ее трансформации. При этих обстоятельствах реализация обоснованной и эффективной инновационной политики межбюджетных отношений, в частности, в сфере бюджетного кредитования было бы невозможно. Это налагало бы существенные ограничения на бюджетные ресурсы, направленные потребителям при помощи бюджетного кредитования. Углубление процессов дифференциации территории по показателям социально-экономического развития, стремление к финансовой самостоятельности субъектов Республики, усложнение методов государственного регулирования бюджетных расходов и возрастание роли косвенных методов управления процесса бюджетного финансирования и кредитования делают чрезвычайно важным выявление методологических особенностей их в Республике Узбекистан в условиях новой экономической ситуации. Особое значение приобретает поиск новых форм финансово-кредитной политики. Поэтому очевидна необходимость изучения современных

проблем бюджетного финансирования и кредитования как с теоретических, так и с практических позиций.

Исследованием основ бюджетных расходов занимаются на протяжении последних лет целый ряд отечественных и зарубежных стран. Можно говорить даже о формировании нескольких научных школ в данной сфере финансовой науки. Однако, как правило, такие исследования затрагивают какие-либо частные вопросы, отдельные принципы распределения бюджетных расходов или основываются на всестороннем изучении бюджетных расходов конкретной территории в рамках бюджетной системы. Даже редкие фундаментальные работы в этой области не охватывают вопросы бюджетного финансирования и бюджетного кредитования полностью во взаимосвязи.

Все очевиднее становится необходимость в обобщении и систематизации имеющихся материалов и разработок рекомендации по модернизации системы бюджетного финансирования и кредитования. Это могло бы решить три взаимосвязанные задачи:

- устранить наиболее явные отклонения отечественной модели бюджетного финансирования и кредитования от стандартных требований;
- привести все компоненты бюджетного финансирования и кредитования в соответствие с объективными территориальными различиями и реальным состоянием экономики;
- задействовать механизмы, способные обеспечить результативность предлагаемых нововведений в конкретных условиях экономического развития экономики.

Таким образом, исследование проблем бюджетного финансирования и кредитования в условиях новой экономической ситуации, проводимых отечественными специалистами, все чаще включают теоретические обобщения, охватывают все новые направления, переходят в сферу практического применения лишь бюджетного финансирования, что свидетельствует о необходимости комплексного обобщения теории и практики бюджетного финансирования во взаимосвязи с бюджетным кредитованием.

Последний еще не стал объектом самостоятельного научного исследования. Поэтому рассмотрение положений теории и практики бюджетного финансирования и бюджетного кредитования во взаимосвязи требует сформировать парадигма, в рамках которой представляется необходимым продолжать реформу бюджетных отношений. При этом необходимо, чтобы бюджетные расходы при помощи механизмов финансирования и кредитования носили инновационный характер и их эффект был максимальным, могли бы решаться не только посредством

бюджетного финансирования, но и путем установления косвенных правил бюджетного кредитования, оказывающих определяющее влияние на политику предоставления финансовой помощи и соответствующее распределение бюджетных расходов между территориями и призванных противодействовать потенциально неэффективной бюджетно-кредитной политике.

Литература

1. Абасов Р. Г., Акинина В. П. Отечественные банки как источник финансирования инноваций / Креативная экономика. — 2013. — № 6. — С. 34–38.
2. Салиенко Н. В., Локтионов А. С. Роль малого и среднего инновационного бизнеса в экономическом развитии страны / МИР (Модернизация. Инновации. Развитие). — 2013. — № 14. — С. 91–93.
3. Популо А. А. Инновационное развитие малого бизнеса в России / Экономика и управление в XXI веке: тенденции развития. — 2014. — № 15. — С. 75–80.
4. Ломовцев М. С., Рябов А. В. Проблемы формирования и реализации инновационного потенциала малых и средних предприятий / Экономика и предпринимательство. — 2015. — № 5–2. — С. 816–818.
5. Дмитриев В. А. Роль финансовых институтов развития в реализации государственных антикризисных программ / Вестник Финансового университета. — 2015. — № 3. — С. 6–17.
6. Олейник М. А. Современные тенденции развития банковского финансирования инновационных проектов / Труд и социальные отношения. — 2013. — № 10. — С. 99–106.
7. Рахметова А. М. Роль банковского сектора в обеспечении экономического роста (краткий обзор) / Деньги и кредит. — 2014. — № 8. — С. 73–76.
8. Абдурахманова М. Анализ взаимодействия банковского сектора и предприятий малого бизнеса / Экономическая политика. — 2013. — № 6. — С. 113–125.

Секция 6. ЮРИДИЧЕСКИЕ НАУКИ

Дігтяр Євгенія Ігорівна
студентка

*Полтавського юридичного інституту
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
м. Полтава, Україна*

ПРИРІЧКОВІ ЛАНДШАФТИ ЯК СКЛADOVA СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ МІСТА

Сталий розвиток — це такий розвиток у всіх його проявах, що дозволяє забезпечити потреби нинішнього покоління для задоволення його власних потреб, не завдаючи при цьому шкоди майбутнім поколінням. Пріоритет збереження природного середовища є вагомим підставою для перегляду ставлення до прирічкових ландшафтів. Аналіз проектних розробок на початку ХХІ ст. показав зміну вектору спрямованості концепції містобудівного пошуку. Все більше уваги спрямовується не на створення нових високо урбанізованих громадських просторів, а еколого-реабілітаційний розвиток прирічкових ландшафтів.

Дослідник М. Кушніренко визначає прирічкові ландшафти як території, що розташовані біля берега річки, що мають схил до її русла та охоплюють такі структурні елементи, як: території заплави, схилу та корінних берегів, зону можливого затоплення, водоохоронну зону річки, захисну смугу, межу прирічкових територій міста [4, с. 30]. Перелік ключових територій екомережі включає території та об'єкти природно-заповідного фонду, водно-болотні угіддя міжнародного значення, інші території, у межах яких збереглися найбільш цінні природні комплекси. Як частина водно-болотних угідь, прирічкові ландшафти входять до екологічної мережі України (ст. 16 Закону України «Про екологічну мережу України» [1]. Варто зазначити, що річки мають важливе значення в розвитку міста, а тому прирічкові ландшафти стали місцем розташування об'єктів інфраструктури міста та найбільш експлуатованими територіями.

Проте, така, часом нещадна експлуатація, шкодить біоценозу, прирічковому природному різноманіттю. Саме тому, важливою є розробка та впровадження програми розбудови екологічної мережі як підтримка Загальнодержавної програми формування національної екологічної мережі України на 2000–2015 роки [2], в основу якої покладено збереження існуючих видів в умовах відтворення екологічно-стабільних територій. В аспекті розвитку прирічкових ландшафтів у розд. 1 підрозд. 3 цієї Програми передбачено: екологічне оздоровлення природних територій та акваторій, особливо витоків річок, поліпшення стану заплавних екосистем, шляхом створення захисних смуг уздовж берегів водних об'єктів, особливо крутосхилих ділянок, впровадження заходів щодо збереження водно-болотних угідь, посилення їх водозахисної та водорегулювальної здатності, ренатуралізації та поліпшення охорони природних комплексів водоохоронних зон водних об'єктів.

Попри прописані програмою зміни в упорядкованості водоохоронних зон і прибережних захисних смуг водних об'єктів, консервації деградованих і забруднених земель з наступною їх ренатуралізацією, збереження природних ландшафтів на землях промисловості та транспорту, існують проблеми у функціональному використанні прирічкових ландшафтів та їх архітектурно-природній організації. Ці проблеми виникають внаслідок природних та антропогенних чинників.

До природних чинників можна віднести:

- скорочення річкового дерева, що історично склалося;
- обміління та часткове зникнення русла під землею;
- зміни гідрографічних характеристик річки і знищення рослинності берегів;
- розвиток яружної та схилової ерозії;
- зникнення риби та мікрофлори; високий ступінь заболоченості, замулення русла;
- низька здатність річки до само відродження; антисанітарний стан русла; наявність великої кількості водоймищ та дамб;
- низька частка незабудованої площі басейну річки [4, с. 31].

До антропогенних чинників слід віднести скидання стічних вод, розміщення інженерно-транспортних комунікацій, використання природного русла як елементів каналізації міста, зростаюча кількість зав'язків обох берегів річки, складання міського сміття на берегах, висока частка забудови території басейну річки, відсутність водоохоронних зон та захисних смуг, розміщення непрофільних функціональних зон, різкі режими експлуатації річки тощо [4, с. 31].

Тому, особливої уваги слід надати збереженню ландшафтів, розташованих вздовж річок. Знищуючи залишки природи в містах, прямуємо до того, що вони стають свого роду «пробоїною» в екологічній мережі, пересування птахів і тварин через які вже неможливо. Це було б не такою великою проблемою, якби населені пункти України не розташовувались вздовж річок. Адже деградація річки та прирічкових територій становлять взаємопов'язані процеси. Зокрема, деградація русла річки сприяє неминучому процесу деградації її прирічкових земель, а деградація прирічкових територій зумовлює ще більший ступінь деградації річки.

Ця проблема має не лише знайти розуміння і відгук у свідомості громадян за збереження прирічкових ландшафтів, а й бути врахованим при розробці містобудівної документації, адже кожне місто має нормативно підтверджену Генеральний план населеного пункту (ст. 1 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» [6].

Вже протягом кількох останніх років порушувалось питання невідповідності значної кількості з чинних державних будівельних норм (ДБН) вимогам сьогодення. Так, ключовий ДБН 360–92** «Містобудування. Планування і забудова міських та сільських поселень» [5] прийнято ще багато років тому. Аналізуючи стратегії реалізації даної проектної документації стає зрозумілим, що проблеми містобудівного та екологічного характеру не зменшуються та залишаються невирішеними. Загалом щонайменше чверть з чинних 109 ДБН вимагають оновлення або скасування з прийняттям нового аналогу.

Перед містобудівниками постає питання зваженої організації взаємовідносин між екологічним та урбанізованим міським каркасом. Прибережні зони мають сприйматись у складі природної складової міста як частково змінені та стати місцем для влаштування різноманітних форм спортивного та оздоровчого дозвілля. Дослідник В. Вадімов зауважує, що таке природне середовище сприяє ресурсозабезпеченості міст і міських агломерацій [3, с. 177].

Підсумовуючи вищевикладене, можна констатувати, що вважаючи екосистему прирічкового ландшафту екологічно-стабільною функціонуючою територією в умовах міста, важливим є не тільки збереження біоценозу, а і резервування та подальше надання йому статусу, як типово-унікальній екосистемі, яку необхідно зберегти для наступних поколінь.

Література

1. Про екологічну мережу України: Закон України від 24 червня 2004 р. № 1864-IV / Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1864-15>.
2. Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000–2015 роки: Закон України від 21.09.2000 р. № 1989-III / Орієнтир. — 2000. — № 207. — С. 3–16.
3. Вадимов В. М. Город и река (планировочные аспекты) / В. М. Вадимов; Киев. нац. ун-т стр-ва и архитектуры. — К.; Полтава: Археология, 2000. — 210 с.
4. Кушніренко М. М. Збереження ландшафтів прирічкових територій як умова сталого розвитку міста / Науковий вісник НЛТУ України. — 2008. — Вип. 18.12. — С. 29–33.
5. Новий ДБН Б.2.2–12:2018 «Планування і забудова територій» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/b_2_2_12/1-1-0-1802
6. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17 лют. 2011 р. № 3038-VI / Відом. Верхов ради України. — 2011. — № 34. — Ст. 343.

Кахнова Марина Геннадіївна
студентка
Інституту прокуратури та кримінальної юстиції
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна

ЩОДО ДОЦІЛЬНОСТІ СПРОЩЕННЯ ПРОЦЕДУРИ ПРОВЕДЕННЯ СТРАЙКУ В УКРАЇНІ

Загострення соціально-економічної кризи в Україні, різке збільшення колективних трудових спорів, які виникають між роботодавцем з одного боку і колективом працівників — з іншого (причиною, як правило, є порушення роботодавцем норм, які регулюють оплату праці, незабезпечення здорових і безпечних умов на виробництві тощо) свідчить про необхідність аналізу правових процедур проведення страйку в Україні та вирішення питань щодо доцільності їх спрощення. Окремі процедурні аспекти реалізації права працівників на протести знайшли своє втілення у наукових працях Н. В. Дараганової, В. В. Лазора, Н. М. Швець, Ю. М. Щотової та інших.

Ст. 8 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права покладає на держав-учасниць обов'язок забезпечити право на страйки при умові здійснення їх відповідно до законів кожної країни. Це положення знайшло своє втілення у ст. 44 Конституції України відповідно до якої ті, хто працює мають право на страйк для захисту своїх економічних, соціальних та культурних інтересів. Як зазначає Н. В. Дараганова, на сьогодні страйк залишається вагомим способом тиску найманих працівників на роботодавця, формою колективного ультиматуму для задоволення вимог страйкуючих, які не були врегульовані мирним шляхом [1, с. 124]. З цією тезою не можна не погодитись, проте тенденція вирішення суперечностей між роботодавцем та найманими працівниками шляхом проведення страйків свідчить про недосконалість примирних процедур, які мають попередити та не допустити поглиблення протиріч. Відповідно до звіту про результати діяльності Національної служби посередництва і примирення (далі — НСПП) за 2017 рік, зафіксовано проведення найманими працівниками 20 страйків та інших видів протестних дій, пов'язаних з частковим

або повним припиненням роботи, а також 101 акції соціального протесту (далі — АСП), у яких взяли участь понад 65,5 тис. найманих працівників.

Найбільші прояви протестної активності мали місце у Черкаській (12 страйків та 6 АСП), Дніпропетровській (3 страйки та 13 АСП), Волинській (1 страйк та 10 АСП), Львівській та Миколаївській (по 11 АСП), Запорізькій (1 страйк та 5 АСП) та Тернопільській (5 АСП) областях і м. Києві (23 АСП); серед видів економічної діяльності — на підприємствах, в установах, організаціях бюджетної сфери (29), з постачання електроенергії (24), машинобудування (18), добувної промисловості та розроблення кар'єрів (17), металургійного виробництва (9), транспорту (8) [2]. Слід зазначити, що страйк в таких випадках відповідно до ч. 2 ст. 17 застосовується як крайній засіб (коли всі інші можливості вичерпано) вирішення колективного трудового спору (конфлікту) у зв'язку з відмовою роботодавця або уповноваженої ним особи, організації роботодавців, об'єднання організацій роботодавців задовольнити вимоги найманих працівників або уповноваженого ними органу, профспілки, об'єднання профспілок чи уповноваженого нею (ними) органу [3]. На думку Н. М. Швець процедура, яка передбачена третім розділом Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» (далі — З.У.) перевантажена строками, яких дуже складно дотримуватись. Саме це, в більшості випадків, стає основною причиною визнання страйків незаконними українськими судами [4, с. 184]. Так, Кіровський районний суд Кіровограда (20.06.2007 р.) визнав незаконним страйк ТОВ «Єлисаветградська транспортна компанія». Констатувалося, що страйк, проведений без попередження адміністрації, призвів до «виникнення надзвичайної ситуації місцевого рівня». Деснянський районний суд м. Чернігова (11.08.2010р.) визнав незаконним страйк тролейбусників. При цьому позивач апелював до несуттєвого порушення, а саме щодо строку попередження: на безперервно діючих підприємствах необхідним є повідомлення за 15 днів. Ще одним прикладом є рішення Апеляційного суду Херсонської області, який (17.10.2012 р.) визнав правомірною заборону страйку на МКП «Херсонелектротранс». Позов було подано проти 26 робітників (відповідачі розпочали страйк без дотримання відповідних процедур). Крім того, у положеннях діючого закону міститься заборона брати участь у страйках окремим категоріям осіб (працівникам прокуратури, суддям та деяким іншим).

В той же час, чинне українське законодавство, яким регулюються питання організації та проведення страйків, має більш демократичну природу в порівнянні з деякими країнами Європи, в яких право на

страйк є дещо обмеженим. Наприклад, в Австрії на конституційному рівні право на страйк не закріплено, а в колективних договорах передбачаються мирні процедури врегулювання конфліктних ситуацій, які мають місце між роботодавцем і працівниками. Таким чином, під час дії колективного договору проведення протестних акцій неможливо. В Бельгії право страйкувати є індивідуальним правом громадянина (під час його реалізації зупиняється дія трудового договору, обов'язок відшкодування збитків, які були завдані роботодавцю покладається на окремих осіб). В інших країнах (Польща, Естонія, Латвія, Румунія) законодавством передбачено проведення попереджувальних страйків робітниками, після яких роботодавці зобов'язані негайно розпочати переговори з трудящими. Страйк може бути оголошений в тому випадку, якщо переговори виявились малоефективними, не розпочались або взагалі сторони не змогли дійти згоди. Крім цього, законодавством різних країн заборонені страйки представників певних професій: лікарів, суддів, працівників прокуратури, збройних сил і служб безпеки, рятувальників.

Українське законодавство передбачає певну процедуру організації та проведення страйків працівників, дотримання якої є обов'язковим для визнання страйку законним. Зокрема, відповідно до ч. 6 Ст. 19 Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)»: орган (особа), який очолює страйк, зобов'язаний письмово попередити роботодавця або уповноважену ним особу, організацію роботодавців, об'єднання організацій роботодавців не пізніш як за сім днів до початку страйку, а у разі прийняття рішення про страйк на безперервно діючому виробництві — за п'ятнадцять днів. На нашу думку, доцільно скористатися досвідом Польщі, Угорщини, Румунії (в законодавстві цих країн передбачено проведення попереджувального страйку протягом декількох годин для демонстрації ступеня організованості найманих робітників та їхньої рішучості домагатися задоволення заявлених вимог) і доповнити цю норму наступним положенням: роботодавець після отримання письмового попередження зобов'язаний перейти до примирних процедур за участі незалежних та неупереджених представників відділення НСПП в області протягом доби з моменту його отримання задля врегулювання конфлікту. Таке доповнення, на наш погляд, слугуватиме своєрідним превентивним засобом, який не дозволить конфлікту перетворитись на страйк. До того ж визначення такого чіткого строку дозволить впливати на поведінку роботодавця та страйкуючих та стимулювати сторони конфлікту до швидкого та ефективного вирішення конфлікту аби мінімізувати матеріальні втрати обох сторін.

Останнім часом, деякі представники українського політикуму виступають із законодавчими ініціативами щодо внесення змін до законодавчих актів України, які гарантують реалізацію конституційного права людини на страйк. Так, законопроектом № 4639 від 11.05.2016 р. пропонується внесення змін до статті 18 Закону України «Про транспорт», які передбачають проведення страйків на підприємствах транспорту у відповідності до законодавства про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) [5]. Цікаво, що ініціатор законопроекту № 5382 від 09.11.2016 р. взагалі пропонує внесення змін до цілого ряду законодавчих актів, завдяки чому заборона страйкувати буде знята для працівників Збройних Сил України, транспорту, підприємств електроенергетики, працівників Державної кримінально-виконавчої служби України, прокуратури, Національної поліції та деяких інших [6]. На наше переконання, подібні нововведення є недоцільними, оскільки досить часто організатори акцій та учасники не усвідомлюють кінцеві наслідки подібних акцій: зупинка виробництва, не отримання заробітної плати працівниками та ін. [7, с. 224]. Зняття ж заборони щодо можливості брати участь у страйках для працівників транспорту та силових структур матиме негативний вплив на економіку країни та може призвести до значних порушень громадського порядку.

Таким чином, законодавцеві слід зосередитись на подальшому вдосконаленні процедур проведення страйку. Наступні дослідження та публікації, на наш погляд, мають бути направлені на розробку примирних процедур, які матимуть на меті не допустити перехід конфлікту в «гостру фазу».

Література

1. Н.В. Дараганова Право на страйк та механізм визнання страйку незаконним / Н.В. Дараганова // Бюлетень Міністерства юстиції України. — 2014. — № 2. — С. 123–130 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bmju_2014_2_50
2. Інформація про результати діяльності Національної служби посередництва і примирення за 2017 рік [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.nspp.gov.ua/home/struktura-nspp-5/8169-informatsiia-pro-rezultaty-diialnosti-natsionalnoi-sluzhby-poserednytstva-i-prymyrennia-za-2017-rik>

3. Закон України Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/137/98-%D0%B2%D1%80/print>

4. Н. М. Швець: від теорії до практики реалізації/Н.М.Швець// Національний юридичний журнал: Теорія і практика [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2014/6/41.pdf>

5. Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо гарантування реалізації конституційного права людини на страйк № 4639 від 11.05.2016 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59036

6. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо зняття обмежень права на страйк № 5382 від 09.11.2016 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=60469

7. Н. М. Швець: Негативні правові наслідки страйкового руху / Н. М. Швець // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. — 2014. — Вип. 8. — С. 224–226 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2014_8_61

Маслов Игорь Игоревич

преподаватель

Самарский филиал

Московского городского педагогического университета;

Директор группы компаний Назаров и Маслов

г. Самара, Россия

СОВЕРШЕНИЕ ПРЕСТУПЛЕНИЙ В СОСТОЯНИИ ОПЬЯНЕНИЯ КАК УГОЛОВНО-ПРАВОВАЯ ПРОБЛЕМА

Отличительной чертой современной криминологической ситуации в Российской Федерации является чрезвычайная распространенность общественно опасных деяний, совершенных в состоянии опьянения. Согласно данным официальной статистики МВД РФ за 2008 г., 13,5% всех преступлений было совершено в состоянии алкогольного опьянения и еще 0,7% — в состоянии наркотического опьянения [1]. В то же время, по целому ряду преступных деяний эти цифры выглядят куда более внушительными. К сожалению, официальная статистика их не приводит, но по данным Э. Сидоренко, ежегодно в России в состоянии опьянения совершаются около 65% убийств (или покушений на убийство), 71% случаев причинения вреда здоровью различной степени тяжести, 90% хулиганств, 45% автотранспортных преступлений [2]. При этом в последние годы так называемая «пьяная» преступность имеет устойчивую тенденцию к росту.

Это связано, прежде всего, с общей алкоголизацией населения страны, масштабы которой ставят под угрозу национальную и демографическую безопасность страны. Согласно данным Федеральной службы государственной статистики, в 2008 г. в России потребление алкоголя на душу населения составило 9,8 л. (для сравнения — в 1992 г. этот показатель равнялся 5,01 л.) [3]. Эти цифры, и без того весьма внушительные, ставятся под сомнение экспертами. Как было озвучено 12 августа 2009 г. на совещании при Президенте Российской Федерации, посвященном проблеме алкоголизации в России, наша страна является абсолютным лидером по потреблению алкоголя в мире, потребляя ежегодно около 18 л. на человека [4]. Чуть менее

распространенным, но от этого не менее опасным, является немедицинское потребление наркотических и иных одурманивающих средств.

Потребление алкогольных напитков, наркотических средств и других одурманивающих веществ представляет опасность не только для здоровья нации и ее отдельных представителей, но и для общественной безопасности в целом. Опьянение, в том числе и наиболее распространенная его форма — алкогольное опьянение, зачастую есть результат добровольного и неконтролируемого употребления алкоголя самим субъектом. Доза потребленного алкоголя в совокупности с иными факторами (воспитание, общекультурный уровень, темперамент и т.д.) в значительной степени определяют поведение человека в состоянии опьянения, его способность отдавать себе отчет в своих действиях. Зачастую состояние опьянения является условием, облегчающим совершение преступлений и, как правило, приводящим к более тяжким его последствиям. В состоянии опьянения растормаживаются инстинкты и проявляются скрытые негативные, антисоциальные наклонности личности, а также внутренние ее переживания, такие как ревность, тщеславие, обиды и другие, которые в трезвом состоянии, как правило, находятся под контролем человека. Опьянение оказывает влияние на эмоциональные, агрессивные, сексуальные реакции организма, ослабляет действие такого препятствующего преступному поведению фактора как страх перед возмездием. Воздействуя на центральную нервную систему человека, алкоголь, наркотики и другие одурманивающие вещества поражают его сознание и волю, а вследствие ослабления самоконтроля поведение пьяного человека может легко выходить за границы законопослушного. Такое действие опьяняющих средств на человеческий организм в значительной мере способствует совершению общественно опасных деяний, что подтверждается вышеприведенными данными статистики.

Нельзя не согласиться, «что многие преступления не были бы совершены, если бы преступник не находился под влиянием алкоголя или наркотиков» [5]. Но ослабление сознания и воли в результате употребления алкоголя, наркотиков или других одурманивающих веществ отнюдь не снижает вины лица, совершившего преступление в данном состоянии. Можно утверждать, что виновные в большинстве случаев вполне способны осознавать сущность совершенных деяний и их общественную опасность. Они понимают противоправность своих действий, но в состоянии опьянения находят самые различные оправдания для своего поведения [6]. Пьяные преступники во время совершения преступления осознают, что совершают именно общественно опасное деяние, но либо особо не задумываются над этим,

либо отбрасывают данную мысль как ненужную [7]. Г. В. Назаренко верно отмечает: «Лицо, которое находится в состоянии опьянения во время совершения преступления, вполне осознает, что убивает, а не защищает; насилует, а не ласкает; ворует, а не одаривает» [8]. И хотя лица, находящиеся в состоянии опьянения, не склонны задумываться о последствиях своих действий, это касается лишь отдаленных последствий (например, возможности получить внушительный срок лишения свободы и т.п.), а не непосредственных последствий преступления (лишения жизни, нанесения ущерба здоровью, нарушения общественного порядка в результате хулиганских действий и т.п.).

Введение в Уголовный кодекс Российской Федерации ст. 23, установившей, что лицо, совершившее преступление в состоянии опьянения, вызванном употреблением алкоголя, наркотических средств или других одурманивающих веществ, подлежит уголовной ответственности, не решает всех проблем, связанных с уголовной ответственностью и наказанием лиц, совершивших преступление в состоянии опьянения. Недавние изменения в ст. 264 УК РФ, ужесточившие наказание лица, виновного в нарушении правил дорожного движения и эксплуатации транспортных средств, в случае нахождения его в состоянии опьянения, свидетельствуют о первой попытке законодателя учесть состояние опьянения в качестве обстоятельства, отягчающего наказание, однако данная попытка не была подкреплена соответствующими изменениями в Общей части уголовного права (ст. 63 УК РФ «Обстоятельства, отягчающие наказание»).

Напомним, что в Постановлении Пленума Верховного Суда Российской Федерации от 11 января 2007 г. № 2 «О практике назначения судами Российской Федерации уголовного наказания» специально было отмечено, что «совершение лицом преступления в состоянии опьянения, вызванном употреблением алкоголя, наркотических средств, психотропных или других одурманивающих веществ, законом не отнесено к обстоятельствам, отягчающим наказание» (п. 10) [9]. Данное постановление было принято до вышеуказанных изменений в ст. 264 УК РФ, однако до настоящего времени высшая судебная инстанция не привела никаких дополнительных разъяснений в связи с новациями уголовного закона 2009 г.

Изменения ст. 264 УК РФ поставили перед теорией трудноразрешимые противоречия. Допустив большую степень общественной опасности преступного деяния и лица, его совершившего, по одной категории дел, законодатель в то же время остался на прежних позициях в отношении иных преступлений, совершаемых в состоянии опьянения. Но доказано ли, что пьяный водитель более опасен для

общества, нежели пьяный хулиган, пьяный убийца, пьяный насильник и т.д.? Нам не удалось обнаружить соответствующих исследований. Рискнем высказать предположение, что если бы данное исследование и было проведено, оно бы не дало оснований для положительного ответа на поставленный вопрос.

Как представляется, назрела объективная потребность в учете состояния опьянения как отягчающего обстоятельства в случаях совершения и некоторых других видов преступлений. В современной литературе подобные мнения уже высказывались. Например, А. А. Гребеньков предлагает включить в качестве квалифицирующего признака состояние опьянения в статьи 105, 109, 111, 112, 115–119, 121, 122, 131, 132, 143, 161, 162, 167, 168, 203, 207, 213, 214, 243–245, 263, 264, 268, 269, 284, 317, 318, 334, 335, 340–344, 346, 347, 350–352 УК РФ [10].

Как видим, перечень статей весьма внушителен. Не останавливаясь на анализе целесообразности учета состояния опьянения при совершении преступлений, ответственность за которые установлена вышеприведенными нормами (эта тема заслуживает отдельного и весьма детального рассмотрения) отметим, что законодатель, решившись на столь кардинальное изменение собственного видения проблемы опьянения, должен был не ограничиваться лишь одной категорией уголовных дел (хотя и весьма распространенных именно в связи с нахождением виновного в состоянии опьянения). Совершенствование уголовного законодательства в части борьбы с «пьяной» преступностью требует системного подхода к проблеме.

Не менее значимой является разработка более действенных иных мер (не уголовно-правового характера), направленных на противодействие совершению преступлений в состоянии опьянения. Решение проблемы видится в тесной связи, в том числе, и с реализацией комплекса социальных мер по борьбе с алкоголизмом и наркоманией в российском обществе. Это тем более важно, поскольку оказывает самое негативное влияние на здоровье нации и заставляет задуматься о будущем нашего общества.

Литература

1. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.mvd.ru/files/PUeh34ZSL9gjacp.pdf>
2. Сидоренко Э. Назначение наказания лицам, совершившим преступление в состоянии опьянения / Законность. — 2006. — № 11. — С. 9.

3. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://www.gks.ru/bgd/regl/b09_11/IssWWW.exe/Stg/d02/21-10.htm
4. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.kremlin.ru/transcripts/5171>
5. Спасенников Б., Спасенников С. Определение понятия «опьянение» в уголовном праве / Уголовное право. — 2007. — № 4. — С. 67.
6. Спасенников Б.А. Принудительные меры медицинского характера: история, теория, практика. — СПб.: Юрид. центр Пресс, 2003. — С. 303.
7. Складов С.В. Вина и мотивы преступного поведения. — СПб.: Юрид. центр Пресс, 2004. — С. 127.
8. Назаренко Г.В. Невменяемость: уголовно-релевантные психические состояния. — СПб.: Юрид. центр Пресс, 2002. — С. 163.
9. Бюллетень Верховного Суда Российской Федерации. — 2007. — № 4. — С. 9.
10. Гребеньков А.А. Уголовная ответственность лиц, совершивших преступление в состоянии опьянения. — М.: Высш. шк., 2009. — С. 122.

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЦЕНТР
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
«ИНТЕРНАУКА»

Сборник тезисов научных трудов

**XXXV МЕЖДУНАРОДНАЯ
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ:
«АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОВРЕМЕННОЙ НАУКИ»**

Москва–Астана–Харьков–Вена

«30» октября 2018

Издано в авторской редакции

Адрес: Украина, г. Киев, ул. Павловская, 22, оф. 22

Контактный телефон: +38(044) 222-5-889

E-mail: info@international-science.com

<http://international-science.com>

<http://inter-nauka.com>

Подписано в печать 19.11.2018. Формат 60×84/16

Бумага офсетная. Гарнитура SchoolBookAC. Печать на дупликаторе.

Тираж 100. Заказ № 435.

Цена договорная. Напечатано с готового оригинал-макета.

Напечатано в издательстве ООО «Центр учебной литературы»

Свидетельство про внесения субъекта издательской деятельности в
государственный реестр издателей, изготовителей и распространителей
издательской продукции: Серия ДК № 2458 от 30.03.2006